



Provinciale KRW opgave voor grondwater
STARTNOTITIE

Organisatie	Provincie Noord-Brabant
Status	Definitief
Datum	10 juni 2019
Geschreven door	Ambient (Marieke Prins)

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
1.3	Scope	3
1.4	Fasering aanpak en planning	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Aanpak.....	6
2.1	Fase 1: inzicht een aanpak KRW opgave voor grondwater	6
2.2	Fase 2: Afstemmen inzet provincie op overige bestuursorganen en stakeholders	7
2.3	Fase 3: Opname maatregelen in regionaal waterprogramma en opstellen regels in omgevingsverordening	8
3	Taken en bevoegdheden gerelateerd aan grondwater	8
3.1	Provinciale taken en bevoegdheden	9
3.2	Overige bestuursorganen	9
4	Regionaal waterprogramma	11
4.1	Overige waterprogramma's	14
5	Monitoringsprogramma KRW (grondwaterlichamen)	16
6	Omgevingsverordening.....	21
6.1	Overige instrumenten	22
7	Nieuwe beoordelingskaders.....	24
7.1	Maatregelen ter voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater	24
7.2	Doelstelling voorkomen achteruitgang en streven naar verbetering van de kwaliteit van water dat onttrokken wordt voor menselijke consumptie	29
7.3	Uitvoeren aanvullende trendbeoordelingen bij verontreinigingen in het grondwater	31
8	Definities.....	34

Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Noord-Brabant gaat zich voorbereiden op de komst van de Omgevingswet die naar verwachting in 2021 inwerking treedt. De Omgevingswet gaat gepaard met een stelselherziening. Specifiek voor het bodembeleid is er sprake van een beleidsrijke wijziging en dit heeft consequenties voor de wijze waarop de provincie uitvoering geeft aan de kaderrichtlijn water (KRW) en de grondwaterrichtlijn (GWR).

De provincie blijft net als onder de Waterwet primair verantwoordelijk voor het behalen van de doelen van de kaderrichtlijn water en bijbehorende dochterrichtlijn. Bodemverontreinigingen zijn in staat om deze doelen te bedreigen en kunnen daarom aanleiding geven tot het programmeren van maatregelen. Onder het huidige recht bood de Wet Bodembescherming het kader hoe om te gaan met bodemverontreiniging. De Wet Bodembescherming als kader verdwijnt en daarmee is het aan de provincie om, daar waar bodemverontreinigingen de KRW-doelen bedreigt, zelf tot een kader te komen welke beoordeeld of een bodemverontreiniging aanleiding geeft tot het programmeren van KRW-maatregelen.

1.2 Doel

De provincie Noord-Brabant wil zicht hebben op de KRW opgave voor het grondwater en specifiek waar dit (aanvullend op wat het Rijk reeds reguleert) maatregelen verlangd ten aanzien van een bodemverontreiniging.

Met inzicht in haar de KRW opgave, kan de provincie een aanpak opstellen welke voorstelt hoe bepaald wordt welke maatregelen en regels wenselijk zijn en in welk instrument deze kunnen landen. Op basis van deze eerste aanzet van de aanpak, kan de provincie gesprekken voeren met haar partners en stakeholders. Uiteindelijk wordt ook duidelijk welke maatregelen vastgesteld worden in het regionaal waterprogramma en welke regels opgenomen worden in de omgevingsverordening ter uitvoering van de KRW opgave. [Startnotitie](#)

Deze startnotitie is opgesteld met als doel de provincie Noord-Brabant in staat te stellen de KRW doelen ten aanzien van grondwater te identificeren die specifiek ten aanzien van een bodemverontreiniging een andere aanpak onder de Omgevingswet eisen.

Ook dient de startnotitie, ter inspiratie, een beeld te geven hoe een dergelijke aanpak onder de Omgevingswet eruit zou kunnen zien.

Daarmee heeft deze startnotitie enkel een signalerende functie, bedoeld om focus aan te brengen in het proces dat doorlopen moet worden.

1.3 Scope

Deze startnotitie gaat over:

- Alle KRW doelstellingen die zich specifiek richten tot grondwater op grond van artikel 4 van de kaderrichtlijn water
- De KRW doelstelling zoals opgenomen in artikel 7 van de kaderrichtlijn water die zich richten tot water bestemd voor menselijke consumptie en dus ook van toepassing zijn op grondwater
- De gegevens die door de provincie verzameld moeten worden en aan de minister vertrekt vanuit de kaderrichtlijn water en welke een relatie hebben met grondwater. Dit betreft gegevens voor het opstellen van de stroomgebiedsbeheerplannen, resultaten van de analyses en beoordelingen op grond van artikel 5 van de kaderrichtlijn water en de voortgang van maatregelen op grond van artikel 11 van de kaderrichtlijn water.
- Overige taken en bevoegdheden uit de Omgevingswet die gericht zijn op het beschermen van de grondwaterkwaliteit

Er is speciale aandacht waar KRW doelen een relatie hebben met drinkwater. Voor de hierboven genoemde KRW doelen wordt de relatie vastgesteld met bodemverontreinigingen en is er speciale aandacht voor drinkwater. Dit betreft zowel een verontreiniging in de onverzadigde als verzadigde zone. De bodem (zie hoofdstuk 8) omvat immers zowel de vaste als vloeibare delen als dus kan een bodemverontreiniging zich in het vaste deel van de bodem als het vloeibare deel bevinden. Deze vloeibare delen noemen we in de volksmond vaak grondwater, maar de Omgevingswet definieert grondwater (zie hoofdstuk 8) als enkel het water dat zich in de verzadigde zone bevindt.

Zowel verontreinigingen in de onverzadigde als verzadigde zone kunnen oorzaak zijn van het niet halen van de KRW doelen die zich richten tot het grondwater (= verzadigde zone). Een voorbeeld om dit te duiden is de wijze waarop het Guidance Document no. 17 (European Commission, 2007) illustreert dat ook een inbreng afkomstig kan zijn van een verontreiniging in de onverzadigde zone en daarmee maatregelen kan verlangen om de inbreng naar het grondwater te voorkomen en beperken (Figuur 1). Om die reden beperkt deze startnotitie zich dus niet enkel tot verontreinigingen in het grondwater, of zelfs enkel tot verontreinigingspluimen.

			Inbreng	Bron
source in GW	source reaches into the saturated zone	source is situated in the saturated zone seasonally	Direct	Geheel, gedeeltelijk of tijdelijk in het grondwater
source in unsaturated zone	source in and/or above unsaturated zone	source is never in the saturated zone seasonally	Indirect	In de onverzadigde zone van de bodem (of deels) daarbuiten

Figuur 1. Illustratie van een directe en indirecte inbreng op grond van artikel 6 grondwatterrichtlijn (European Commission, 2007)

De startnotitie richt zich ook tot bodemverontreinigingen die onderdeel zijn van de zorgplicht dan wel onder het overgangsrecht. Deze hebben immers ook invloed op het behalen van de KRW doelen. Het doel is om ook voor deze verontreinigingen duidelijk te maken op welke wijze ze de KRW doelen kunnen bedreigen en wat hierbij het handelingsperspectief is.

Het is hierbij goed om aandacht te besteden aan gebieden waar het recht van de Omgevingswet samenvalt met de Wet Bodembescherming. Dit is aan de orde indien er in het gebied verontreinigingen bevinden waar overgangsrecht op van toepassing is. Zowel de provincie als de B5 gemeenten zijn Wbb Bevoegd Gezag. Zo kan een B5 gemeente ook BG blijven voor een grondwaterverontreiniging die onder het overgangsrecht valt.

1.4 Fasering aanpak en planning

Om uiteindelijk zorg te dragen dat er met het regionaal waterprogramma uitvoering gegeven wordt aan de kaderrichtlijn water en grondwatterrichtlijn, zijn er drie fasen te onderscheiden, welke in hoofdstuk 2 uitgebreider beschreven wordt:

1. Fase 1: inzicht en aanpak van de KRW opgave voor grondwater
2. Fase 2: In gezamenlijkheid met overige bestuursorganen en stakeholders vaststellen van maatregelen die uiterlijk 2027 doelbereik voor de kaderrichtlijn water en grondwatterrichtlijn mogelijk maken
3. Fase 3: Concreet opnemen van
 - A. maatregelen in het regionaal waterprogramma en;
 - B. direct werkende regels in de omgevingsverordening en;
 - C. instructieregels in de omgevingsverordening voor de doorwerking in regels/plannen/verordeningen bij waterschappen en gemeenten

De provincie Noord-Brabant heeft als streven om fase 1 in het **najaar van 2019** afgerond te hebben. Om te bepalen wanneer fase 3 afgerond moet zijn, is de planning van belang met betrekking tot het regionaal waterprogramma, de omgevingsverordening en de te verstrekken gegevens waar de kaderrichtlijn water om vraagt. [Regionaal waterprogramma](#)

Er is overgangsrecht voorzien in de Invoeringswet Omgevingswet in artikel 4.57 dat zorgt dat het deel van het regionaal waterplan dat een uitwerking is van het te voeren waterbeleid geldt als regionaal waterprogramma. Feitelijk hoeft er enkel gekeken te worden of de maatregelen voldoen na inwerkingtreding van de Omgevingswet. Denk bijvoorbeeld aan verwijzingen naar wetteksten die niet meer kloppen. Daar waar het maatregelen gericht op bodemverontreiniging betreft, kan het wegvallen van de Wet Bodembescherming voor de niet onder het overgangsrecht vallende bodemverontreinigingen betekenen dat de maatregelen niet langer stroken met de juridische werkelijkheid. Onduidelijk is of dit betekent dat de maatregelen uiterlijk 1 januari 2021 aangepast dienen te zijn. Inzicht in de KRW opgave en in hoeverre de maatregelen die vastgesteld worden af zullen wijken ten opzichte van de in het regionale waterplan vastgestelde maatregelen bepaalt de noodzaak en urgentie om de maatregelen in het regionaal waterplan dan wel waterprogramma te herzien.

Binnen de provincie Noord-Brabant is er nog geen proces ingericht welke zich richt tot het regionaal waterprogramma. [Omgevingsverordening](#)

De omgevingsverordening dient bij inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021 gereed te zijn. De provincie Noord-Brabant is reeds bezig om te komen tot de Omgevingsverordening. De planning hiervan kan leidend worden, indien blijkt dat er aanvullende regels in de Omgevingsverordening opgenomen moeten worden.

[Gegevensverstrekking Kaderrichtlijn water](#)

De gegevens die in het kader van de kaderrichtlijn water verzameld en vertrekt moeten worden, kennen de volgende planning:

- gegevens ten behoeve van het opstellen van stroomgebiedsbeheerplannen uiterlijk op 22 juni 2021, daarna uiterlijk op 22 juni 2026 en 22 juni 2027
- gegevens analyses en beoordeling artikel 5 kaderrichtlijn water op uiterlijk 22 juni 2025 en vervolgens om de zes jaar
- gegevens voortgang maatregelen artikel 11 kaderrichtlijn water op uiterlijk 22 juni 2024 en daarna om de zes jaar.

Daarnaast is de provincie ook betrokken bij het opstellen van de stroomgebiedsbeheerplannen en is ook deze planning relevant. De stroomgebiedsbeheerplannen dienen 22 december 2020 gereed te zijn en hebben betrekking op de KRW planperiode 2022-2027. Dat betekent dat de stroomgebiedsbeheerplannen op 22 december 2019 ter inzage moeten liggen. De stroomgebiedsbeheerplannen 2022-2027 worden opgesteld voor inwerkingtreding van de Omgevingswet en zijn daarmee gebaseerd op het huidige recht en de huidige regionale waterplannen. Net als bij het overgangsrecht voor het regionaal waterplan is hier de vraag of een verwijzing naar de Wet Bodembescherming kan, indien dit in de periode waar het stroomgebiedsbeheerplan op ziet, enkel van toepassing is op de onder het overgangsrecht vallende gevallen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de aanpak op hoofdlijnen omschreven welke de basis vormt voor het komen tot een aanpak voor de KRW opgave met betrekking tot grondwater. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste taken en bevoegdheden beschreven die gerelateerd zijn aan grondwater. Niet alleen van de provincie, maar ook van de overige bestuursorganen. Kennis hiervan helpt in fase 2 om de gesprekken aan te gaan met de overige bestuursorganen. In hoofdstuk 4, 5, en 6 wordt de inhoud beschreven van respectievelijk het regionaal waterprogramma, het monitoringsprogramma KRW grondwaterlichamen en de omgevingsverordening. Deze hoofdstukken vormen de basis om te bepalen voor welke onderdelen in deze instrumenten het proces en het beoordelingskader wijzigt als gevolg van de komst van de Omgevingswet. In hoofdstuk 7 is reeds voor een aantal KRW aspecten waarvoor een wijziging voorzien is een voorzet gedaan hoe een beoordelingssystematiek onder de Omgevingswet eruit kan zien voor wat betreft bodemverontreinigingen. Dit geeft voor nu voldoende inzicht om focus aan te brengen in de omvang van het proces om de provinciale KRW opgave te duiden.

2 Aanpak

De aanpak onderscheidt zich door drie fasen.

2.1 Fase 1: inzicht een aanpak KRW opgave voor grondwater

Hieronder volgt in staccato een opzet van welke stappen onderdeel zijn of kunnen zijn van deze fase. Onderstaande onderwerpen zouden in de op te stellen aanpak aan de orde kunnen komen.

Beoordelingskader opstellen

1. Welke KRW doelen zijn er gericht op grondwater?
2. Per grondwater-relevant KRW doel vaststellen:
 - a. hoe bepaald wordt of aan de doelstelling voldaan wordt
 - b. hoe bepaald wordt of maatregelen noodzakelijk zijn
 - c. waartoe deze maatregelen moeten leiden (doel maatregel)
 - d. welke mogelijkheden er zijn om uitgezonderd te zijn van het nemen van maatregelen
 - e. hoe omgegaan moet worden met activiteiten die de doelstelling bedreigen
3. Per grondwater-relevant KRW doel vaststellen:
 - a. Hoe bepaald wordt of een bodemverontreiniging een bedreiging kan vormen voor het niet halen van de doelstelling
 - b. Hoe bepaald wordt of een maatregel gericht op het verwijderen of beheersen van een bodemverontreiniging vastgesteld moet worden om de doelstelling te behalen
 - c. Hoe bepaald wordt of een maatregel als bedoeld onder b achterwege kan blijven door een beroep te doen op een uitzonderingsbepaling
 - d. Op welke wijze beoordeeld wordt of een activiteit, al dan niet door het stellen van eisen, toelaatbaar is, indien hierdoor een bodemverontreiniging beïnvloedt wordt die een KRW doel bedreigt of kan bedreigen.
4. Indien een beoordelingskader zoals bedoeld in stap 3 ontbreekt of niet langer voldoet met komst van de Omgevingswet, dient dit aangepast te worden. Hierbij dient aandacht te zijn voor:
 - a. Type bodemverontreiniging door onderscheid te maken in:
 - i. nieuwe bodemverontreinigingen en historische bodemverontreinigingen;
 - ii. bodemverontreinigingen die wel en niet onder het overgangsrecht vallen;
 - iii. bodemverontreinigingen die zich in de onverzadigde en verzadigde zone bevinden
 - iv. optioneel: bron en pluim (waarbij de bron zich zowel in de onverzadigde zone als verzadigde zone kan bevinden) of ondiep en diep grondwater
 - b. De relatie met drinkwater en de drinkwaternormen
 - c. Generiek kader versus gebiedsspecifiek kader en de randvoorwaarden/ruimte om het gebiedsspecifieke kader vast te stellen
5. Optioneel: het in stap 4 ontwikkelde beoordelingskader voorleggen aan de overige bestuursorganen en relevante stakeholders.

Maatregelen gericht op historische bodemverontreinigingen

6. Inzicht in aanwezigheid van historische bodemverontreinigingen en eigenaarschap van de informatie m.b.t.:
 - a. Verontreinigingen in de bodem die lekken naar het grondwater
 - b. Verontreinigingen in het grondwater
 - c. Vaststellen "witte vlekken" waar informatie ontbreekt
7. Bepalen hoe om te gaan met ontbrekende informatie ten aanzien van historische bodemverontreinigingen (wie is eigenaar, hoe alsnog op te halen, etc.).
8. Op basis van het beoordelingskader (stap 3 of 4) en inzicht in de aanwezigheid van historische bodemverontreiniging (stap 6 en 7) vaststellen waar een historische bodemverontreiniging oorzaak is van het niet halen van een KRW doel en waar dit niet uit te sluiten is en of er een beroep op een uitzonderingsbepaling gedaan wordt.
9. Op basis van de voorgaande stappen bepalen WAAR maatregelen gericht op historische bodemverontreiniging vastgesteld moeten worden en WAARTOE de maatregel moet leiden.
10. Voorstel voor WELKE maatregelen er reeds genomen worden en waar (aanvullend op bestaande) maatregelen nog genomen kunnen worden. Denk daarbij aan:
 - a. Regels stellen aan activiteiten

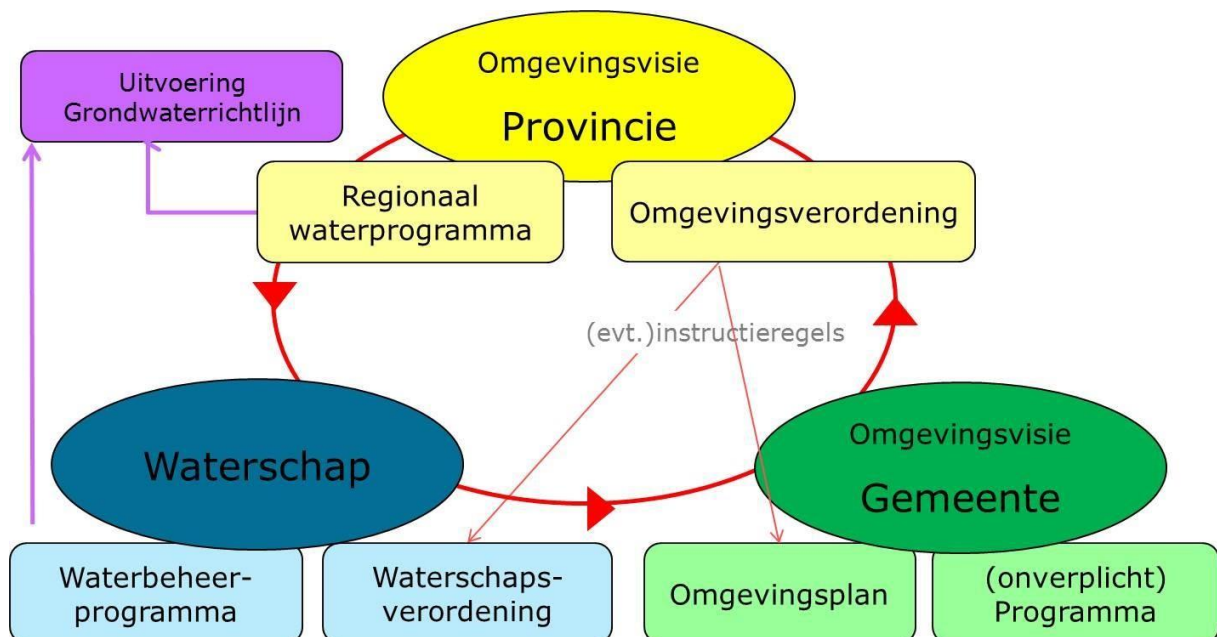
- i. Welke activiteiten kunnen een bestaande bodemverontreiniging positief dan wel negatief beïnvloeden en aanleiding zijn tot het stellen van regels? ii. Wie is voor welke activiteit bevoegd gezag en waar zou de regels dan landen (omgevingsverordening, waterschapsverordening, omgevingsplan)
 - 1. Wat is er voor nodig om te zorgen dat de regels hier landen (denk aan noodzaak om een instructieregel op te nemen)
 - iii. Wanneer neemt de provincie regels op in de omgevingsverordening voor activiteiten waar zij niet bevoegd voor is?
 - b. Ruimtelijke beleid doorvoeren, bv gericht op bodemenergiesystemen
 - c. Fysieke maatregelen, zoals
 - i. Bronaanpak uitvoeren d.m.v. afgraven of in situ technieken, zoals fytoremediëring
 - ii. Verontreinigingspluim aanpakken d.m.v. onttrekken of in situ technieken als chemische oxidatie
 - iii. Natuurlijke afbraak bevorderen iv. Verontreinigingen afvangen door middel van een helofytenfilter
11. Voorstel in welk WATERPROGRAMMA de maatregelen vastgesteld moeten worden en of dit leidt tot de opname van direct werkende regels voor burgers en bedrijven dan wel een instructieregel gericht op een andere overheid in de omgevingsverordening, waterschapsverordening of omgevingsplan

Output

Na het doorlopen van bovenstaande stappen is er een breder beeld over de relatie tussen een bodemverontreiniging en de doelen die de kaderrichtlijn water stelt voor het grondwater. Het is duidelijk waar de KRW opgave zit met betrekking tot een bodemverontreiniging. Dit inzicht is onderbouwd met een geupdate beoordelingskader per KRW doel, waarbij naar verwachting het zwaartepunt ligt bij de in hoofdstuk 4 met rode tekst omschreven doelen. Ook is er zicht op welke maatregelen (met inbegrip van regels aan activiteiten) er genomen kunnen of moeten worden en heeft de provincie een beeld bij wie deze maatregelen het beste kan vaststellen dan wel uitvoeren.

2.2 Fase 2: Afstemmen inzet provincie op overige bestuursorganen en stakeholders

De noodzaak om in gesprek te gaan met overige bestuursorganen is geïllustreerd in Figuur 2. Gezamenlijk geven de waterprogramma's uitvoering aan de KRW en de provincie kan de instrumenten van de overige bestuursorganen nodig hebben indien zij uitvoering wil geven aan de KRW.



Figuur 2 Samenwerken aan grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet Onderdelen van deze fase zouden de volgende kunnen zijn:

- Bepalen waar gebiedsgerichte afspraken wenselijk zijn
- Bepalen in hoeverre de overige bestuursorganen ook ambities hebben om het grondwater te verbeteren en waar maatregelen in gezamenlijkheid opgepakt kunnen worden
- Bepalen waar werk met werk gemaakt kan worden. Zo kan het handig zijn bepaalde maatregelen onder te brengen in het waterbeheerprogramma als deze makkelijk met beheer & onderhoud meegepakt kunnen worden.
- Bepalen in hoeverre overige bestuursorganen ontwikkelingen realiseren in de ondergrond waarbij de ontwikkeling een bedreiging kan zijn voor de grondwaterkwaliteit. Bezien of er maatregelen geformuleerd kunnen worden die zowel de doelen van de KRW dienen als ook ruimte geven aan ontwikkelingen
- Bespreken wijze waarop regels in de instrumenten van de overige bestuursorganen kunnen landen ten aanzien van activiteiten waarvoor de provincie niet zelf bevoegd voor is, maar welke met oog op de KRW doelen, gereguleerd zouden moeten worden

In Figuur 3 is geïllustreerd waarom niet alleen de provincie gebaat zou zijn bij deze fase, maar net zo goed een bestuursorgaan zoals de gemeente, die wellicht zelf geen ambities hoeft te hebben ten aanzien van het verbeteren van de grondwaterkwaliteit, maar wel geïnteresseerd zou moeten zijn in de wijze waarop de provincie haar beleid uitvoert. Dit omdat de gemeente gebaat is bij ontwikkelingen die bijdragen aan overige doelen, zoals een goed economisch klimaat, maar welke de grondwaterkwaliteit nadelig kunnen beïnvloeden. In de gesprekken die in deze fase gevoerd worden, dient aandacht te zijn voor beide "kanten van de medaille". Hierdoor zal er meer bereidwilligheid zijn van bestuursorganen om mee te praten.

Instrument	Verbeteren grondwaterkwaliteit	Beïnvloeden grondwaterkwaliteit
waterprogramma's (onverplicht) programma (maatregelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren doelen/ambities grondwaterkwaliteit → Programmeren maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingen of realisatie maatschappelijke opgave in de ondergrond zonder grondwaterbelang → zicht op mijn belang in de ondergrond
<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsverordening • Waterschapsverordening • Omgevingsplan (regels aan activiteiten)	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten kunnen geplande maatregelen en doelen/ambities tav grondwaterkwaliteit bedreigen • Activiteiten kunnen bijdragen aan realiseren doelen/ambities t.a.v. grondwaterkwaliteit → Regels stellen aan activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Regels ter bescherming van de grondwaterkwaliteit gelden voor de activiteiten waar ik een belang bij heb → Ik praat mee!

Figuur 3 Samenwerken aan grondwaterkwaliteit loont om meerdere redenen

2.3 Fase 3: Opname maatregelen in regionaal waterprogramma en opstellen regels in omgevingsverordening

Deze fase is gericht op het daadwerkelijk vaststellen van de maatregelen en de regels. Het is een juridische fase. Denkbaar is dat hier ook, indien maatregelen en regels landen in de instrumenten van de overige bestuursorganen, er ook financiële afspraken gemaakt worden die verband houden met het bekostigen van de uitvoering van de maatregelen dan wel het handhaven van de regels. Indien het voor de uitvoerbaarheid van de maatregel praktischer is om de maatregel bijvoorbeeld in het waterbeheerprogramma op te nemen welke volgt uit de taak van de provincie is het denkbaar dat de provincie ook zorgdraagt voor de financiering van die maatregel. Zij is immers belast met de taak en ontvangt financiering van het Rijk om al de aan haar toegekende taken uit te voeren.

3 Taken en bevoegdheden gerelateerd aan grondwater

In dit hoofdstuk zijn de taken en bevoegdheden genoemd welke een directe relatie hebben met grondwater of indirect doordat ze van toepassing zijn op de fysieke leefomgeving of op het beheer van watersystemen en daarmee ook voor grondwater. Daarnaast zijn er een aantal bevoegdheden opgenomen welke relevant zijn om in gezamenlijkheid met de overige bestuursorganen te komen tot het uitvoering geven aan de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn. Denk hierbij aan de

mogelijkheid tot het stellen van regels waaronder specifieke regels als maatwerkregels, instructieregels, maatwerkvoorschriften, etc.

Een uitgebreide uiteenzetting van de taken en bevoegdheden met betrekking tot grondwaterkwaliteit in de Omgevingswet is terug te vinden op de website van [Bodemplus](#).

3.1 Provinciale taken en bevoegdheden

Tabel 1 Provinciale taken en bevoegdheden met betrekking tot grondwater

Artikel	Omschrijving
<i>Omgevingswet</i>	
2.18, eerste lid, onder a Ow	de gebiedsgerichte coördinatie van de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen
2.18, eerste lid, onder b Ow	het beschermen van de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden, met het oog op in verband met de winning daarvan voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water
2.18, eerste lid, onder d, onder 1 Ow	het beheer van watersystemen (zie hoofdstuk 8), voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening of bij ministeriële regeling
2.18, eerste lid, onder d, onder 2 Ow	toezicht op het beheer van watersystemen voor zover dat is toegedeeld aan de waterschappen, met uitzondering van het beheer van primaire waterkeringen
2.18, tweede lid Ow	met inachtneming van artikel 2, tweede lid, van de Waterschapswet, het beheer van regionale wateren (zie hoofdstuk 8) toedelen aan waterschappen of bij omgevingsverordening aan andere openbare lichamen.
3.8, tweede lid Ow	regionaal waterprogramma vaststellen ter uitvoering van de grondwaterrichtlijn, de kaderrichtlijn water, de richtlijn overstromingsrisico's, de zwemwaterrichtlijn en andere Europese richtlijnen over water
4.8, eerste lid Ow	provincie is bevoegd gezag voor decentrale regels in de omgevingsverordening
<i>Omgevingsbesluit</i>	
4.3, eerste lid Ow	provincie is bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit (zie hoofdstuk 8) indien dit betrekking heeft op: <ul style="list-style-type: none"> a. een wateronttrekkingsactiviteit (zie hoofdstuk 8) als bedoeld in artikel 16.4 van het Besluit activiteiten leefomgeving; of b. een wateractiviteit waarvoor in de omgevingsverordening is bepaald dat het verrichten daarvan zonder omgevingsvergunning is verboden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een grondwatersanering die de provincie vergunningplichtig kan maken.
4.6, eerste lid, onder c Ow	provincie is bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning van een milieubelastende activiteit met betrekking tot de aanvraag en gebruik van open bodemenergie-systemen als bedoeld in art. 3.19 van het Besluit activiteiten leefomgeving

3.2 Overige bestuursorganen

Rijk

Tabel 2 Nationale taken en bevoegdheden met betrekking tot grondwater

Artikel	Omschrijving
2.19, tweede lid, onder a Ow	beheer van rijkswateren

3.9, tweede lid, onder a Ow	stroomgebiedsbeheerplannen opstellen, bedoeld in artikel 13 van de kaderrichtlijn water
3.9, tweede lid, onder e Ow	nationaal waterprogramma vaststellen

Waterschap

Tabel 3 Taken en bevoegdheden van het waterschap met betrekking tot grondwater

Artikel	Omschrijving
<i>Omgevingswet</i>	
2.17, eerste lid onder a, onder 1 Ow	beheer van watersystemen, voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening of bij ministeriële regeling
2.17, eerste lid onder a, onder 2 Ow	de zuivering van stedelijk afvalwater
3.7 Ow	waterbeheerprogramma vaststellen, waarbij het rekening houdt met het regionale waterprogramma voor zover het gaat om de onderdelen betreft die uitvoering geven aan de richtlijnen, genoemd in artikel 3.8, tweede lid.
4.8, eerste lid Ow	waterschap is bevoegd gezag voor decentrale regels in de waterschapsverordening
<i>Omgevingsbesluit</i>	
4.2 Ob	waterschap is bevoegd gezag voor een omgevingsvergunning voor wateractiviteiten tenzij anders bepaald

Gemeente

Tabel 4 Taken en bevoegdheden van de gemeente met betrekking tot grondwater

Artikel	Omschrijving
<i>Omgevingswet</i>	
2.16, eerste lid, onder a, onder 4, onder 1 Ow	inzameling van afvloeiend hemelwater
2.16, eerste lid, onder a, onder 4, onder 2 Ow	maatregelen treffen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen
2.16, eerste lid, onder a, onder 4, onder 3 Ow	de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater
2.16, eerste lid, onder a, onder 4, onder 4 Ow	het beheer van watersystemen, voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening of bij ministeriële regeling
2.16, eerste lid, onder a, onder 4, onder 5 Ow	de zuivering van stedelijk afvalwater,
4.8 Ow	gemeente is bevoegd gezag voor decentrale regels in het omgevingsplan
4.9	gemeente is bevoegd gezag voor algemene rijksregels met betrekking tot milieubelastende activiteiten tenzij dit anders is aangewezen

4 Regionaal waterprogramma

In Tabel 5 zijn de verplichte maatregelen opgenomen welke in het regionaal waterprogramma vastgesteld moeten worden en zijn de doelstellingen benoemd waar met het regionaal waterprogramma aan voldaan moet worden. Per onderdeel is, indien relevant, de relatie benoemd met een bodemverontreiniging. Waar een sterke beleidsrijke wijziging voorzien is, is deze relatie met **rode tekst** geschreven. Dit dient op basis van gesprekken met de provincie in fase 1 geconcretiseerd te worden.

Op de website van [Aan de Slag met de Omgevingswet](https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl)¹ is meer informatie te vinden welke elementen die met grondwater te maken hebben in de instrumenten, waaronder het regionaal waterprogramma en de omgevingsverordening, terug komen die de Omgevingswet kent.

Tabel 5 Maatregelen en doelstellingen in het regionaal waterprogramma met betrekking tot grondwater

Artikel Bkl	Omschrijving	Relatie bodem ²
4.4, eerste lid Bkl	In het regionaal waterprogramma wordt de maatschappelijke functie drinkwateronttrekking vastgelegd voor regionale wateren (dus zowel oppervlaktewaterlichamen als grondwaterlichamen) die worden gebruikt voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water en van waaruit dagelijks meer dan 10 m ³ water wordt onttrokken, of van waaruit water wordt onttrokken voor meer dan 50 personen	Belangrijk bij het verlenen van omgevingsvergunningen voor grondwateronttrekkingen. In combinatie met kenbaar maken van aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen in het regionaal waterprogramma, kan ook de invloed van een onttrekking op de drinkwatervoorziening vanuit het beïnvloeden van een verontreinigingspluim meegenomen worden.
4.4, tweede lid, onder b	Aanwijzen van: <ul style="list-style-type: none"> • grondwaterlichamen en; • waterwinlocaties in zowel oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer van het rijk zijn als grondwaterlichamen 	
4.4, derde lid, onder a en 4.12 Bkl	In het regionaal waterprogramma worden maatregelen vastgesteld als bedoeld in artikel 11 van de kaderrichtlijn water . Uitzonderingen zoals bedoeld in artikel 4.12 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma.	Zie artikelen 4.4 derde lid, 4.14, 4.15 en 4.17
4.4, derde lid, onder b Bkl	In het regionaal waterprogramma worden maatregelen vastgesteld als bedoeld in artikel 4, vijfde lid van de grondwaterrichtlijn , in verbinding met artikel 11 van de kaderrichtlijn water. Uitzonderingen zoals bedoeld in artikel 4.12 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma.	Indien een monitoringspunt tbv goede chemische toestand niet voldoet aan omgevingswaarde en dit veroorzaakt wordt door aanwezigheid grondwaterverontreiniging
4.4, derde lid,	In het regionaal waterprogramma worden maatregelen vastgesteld als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de grondwaterrichtlijn , in verbinding met artikel 11	Voorheen ingevuld door Wbb. Hiervoor dient voor wat betreft historische

¹ <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/thema/water/grondwater/>

² Met betrekking tot historische verontreinigingen in zowel de bodem als het grondwater

onder b Bkl	van de kaderrichtlijn water. Uitzonderingen zoals bedoeld in artikel 4.12 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma.	bodemverontreinigingen een nieuw kader ontwikkeld te worden! Voor nieuwe verontreiniging blijft zorgplicht in stand.
4.14 Bkl	Met de uitvoering van het regionaal waterprogramma wordt voldaan aan de omgevingswaarden voor goede kwantitatieve toestand grondwaterlichamen zoals bedoeld in art. 2.13, eerste lid Bkl	
4.14 Bkl	Met de uitvoering van het regionaal waterprogramma wordt voldaan aan de omgevingswaarden voor goede chemische toestand grondwaterlichamen zoals bedoeld in art. 2.14, eerste lid Bkl	Vaak zijn alleen spoedlocaties in staat de goede chemische toestand te beïnvloeden en deze blijven met overgangsrecht onder Wbb vallen.
4.15, eerste lid, onder b en 4.16 Bkl	Met de uitvoering van het waterbeheerprogramma, het nationaal waterprogramma en het regionaal waterprogramma wordt de achteruitgang van de goede chemische toestand en goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen voorkomen . Uitzonderingen op deze doelstelling zoals geboden door art. 4.16 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma voor de regionale wateren.	Zie art. 4.14
4.17, eerste lid en 4.18 Bkl	Met de uitvoering van een regionaal waterprogramma wordt bereikt dat in grondwaterlichamen geen significante en aanhoudend stijgende trends plaatsvinden . Eventuele uitzonderingen van deze plicht, zoals bedoeld on artikel 4.18, worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma.	De trends worden opgehangen aan een beperkt aantal stoffen waarvoor omgevingswaarden zijn vastgesteld. Mogelijk relevant, maar dit is afhankelijk van de monitoringspunten tbv de trendmonitoring irt de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen.
4.21, eerste lid Bkl	Met de uitvoering van een regionaal waterprogramma wordt gestreefd naar verbetering van de kwaliteit van elk grondwaterlichaam waarin een waterwinlocatie gelegen is, ten einde de zuiveringsinspanning te verminderen	Maatregelen gericht op voorkomen verspreiding van verontreinigingspluimen dragen bij aan verbetering van de kwaliteit

4.21, tweede lid Bkl	Met de uitvoering van een regionaal waterprogramma wordt voor elk grondwaterlichaam waarin een waterwinlocatie gelegen is, de achteruitgang van de kwaliteit van dat grondwaterlichaam voorkomen , het risico bestaat dat het niveau van zuivering van het onttrokken water dat bij de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water wordt toegepast, moet worden verhoogd.	Indien er sprake is van achteruitgang van de kwaliteit van het water dat onttrokken wordt bij een waterwinlocatie (zoals beoordeeld ahv protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW) dient dit voorkomen te worden. Indien de verspreiding van een pluim de bron is, kan dit impliciet betekenen dat er maatregelen aan de bron moeten plaatsvinden. Verplichting zit op resultaat en niet op type maatregel. Het is niet van belang of concentratie van de stoffen in het grondwater een bepaalde waarde overschrijdt, maar belangrijk is of de hoogte van de concentratie in de huidige planperiode verhoogd is tov de voorafgaande planperiode.
----------------------	--	--

Mogelijk wordt er via het Aanvullingsbesluit Bodem een artikel in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) toegevoegd die duidelijk maakt dat met de uitvoering van de waterprogramma's ook voldaan moet worden aan de doelstelling die de kaderrichtlijn water kent ten aanzien van het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater. In het Bkl is nu opgenomen dat er maatregelen ter uitvoering van artikel zes, eerste lid van de grondwaterrichtlijn vastgesteld moeten worden in de waterprogramma's¹. Met een "doelartikel" wordt ook geborgd dat de doelstelling gehaald wordt. Aanvullend wil het ministerie van IenW de interventiewaarde voor grondwater als signaleringswaarde grondwaterkwaliteit terug laten komen. De signaleringswaarde heeft als functie om te signaleren waar, indien er een maatregel noodzakelijk is, een "grondwatersaneringsmaatregel" loont. Oftewel: een maatregel die gericht is op het verwijderen dan wel beheersen van de verontreiniging in het grondwater. Er is momenteel nog discussie over de vorm van deze instructieregel. Vragen die hierbij spelen is of het gericht zal zijn aan enkel het regionaal waterprogramma of aan alle waterprogramma's. Ook staat het nog open of de signaleringswaarde gekoppeld wordt aan maatregelen voor alle doelstellingen waarmee met de waterprogramma's uitvoering gegeven gaat worden of enkel aan de doelstelling voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater. De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft met het opnemen van de interventiewaarde voor grondwater als signaleringswaarde een vergelijkbaar beschermingsniveau beoogd als nu geldt met de Wet Bodembescherming. Het zou hierdoor ook makkelijker worden om bij verontreinigingen boven de interventiewaarde derden aan te spreken.

Tabel 6 biedt ruimte om per – vanuit een bodemverontreiniging – relevante KRW doelstelling aan te geven hoe nu de beoordeling van de status van de doelstelling plaatsvindt en het vaststellen van maatregelen en hoe dit met de komst van de Omgevingswet zal zijn. Dit biedt inzicht in waar het nog aan een beoordelingskader ontbreekt of waar het beoordelingskader nog niet in voldoende mate oog heeft voor de relatie met bodemverontreinigingen. Er is voor een aantal doelstellingen een voorzet gedaan, maar de tabel dient in fase 1 nader gevuld te worden.

Tabel 6 Overzicht van beoordelingskader KRW doelstellingen bij provincie Noord-Brabant

¹ Artikelen 4.3, onder b, 4.4, derde lid, onder b en 4.10, derde lid onder b van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Doelstelling	Beoordeling status		Vaststellen maatregelen
goede chemische toestand	IST	drempelwaarden en 2 EU normen monitoringspunten representatief voor grondwaterlichamen toestand goed indien 20% van monitoringspunten voldoet ONE out ALL out Protocol toetsen en beoordelen	
	SOLL	8 omgevingswaarden idem	
Maatregelen als bedoeld in artikel 4, vijfde lid van de grondwaterrichtlijn (goede chemische toestand, maar ter plaatse van een monitoringspunt wordt aan een omgevingswaarde niet voldaan)	IST		
	SOLL		
	IST		
Voorkomen achteruitgang toestand	SOLL		
Ombuigen significante en aanhoudend stijgende trends	IST		
	SOLL		
Voorkomen en beperken inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater	IST	Circulaire bodemsanering	Circulaire bodemsanering
	SOLL	NIEUW! (deels zorgplicht)	NIEUW!
Streven verbetering kwaliteit water besteld voor menselijke consumptie	IST	Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW	Maatregelen op grond van Wbb
	SOLL	Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW	Nieuw! Bv obv TRADE model
Voorkomen achteruitgang kwaliteit water besteld voor menselijke consumptie	IST	Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW	Maatregelen op grond van Wbb
	SOLL	Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW	Nieuw! Bv obv TRADE model

4.1 Overige waterprogramma's

Waterbeheerprogramma

De voor zover relevant voor de grondwater KRW opgave verplichte maatregelen in het waterbeheerprogramma zijn opgenomen in Tabel 7. Deze tabel dient gelezen te worden in samenhang met artikel 3.7 van de Omgevingswet (zie Tabel 3) welke aangeeft dat het waterbeheerprogramma, voor zover het maatregelen betreft ter uitvoering van de Europese richtlijnen, rekening dient te houden met hetgeen opgenomen is in het regionaal waterprogramma. Dat impliceert dat het waterbeheerprogramma ondergeschikt is aan het regionaal waterprogramma. Dit is logisch aangezien de provincie met haar regionaal waterprogramma moet zorgen dat de doelen van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn gehaald worden (zie artikel 3.8 Ow zoals opgenomen in Tabel 1). Vaak zal het strategische waterbeleid opgenomen zijn in het regionaal waterprogramma en het operationele waterbeleid in de waterbeheerprogramma's. Het maatregelprogramma om de kaderrichtlijn water doelen voor oppervlaktewater te behalen, zijn

immers ook onderdeel van het waterbeheerprogramma. Of ook voor grondwater een dergelijke verdeling opportuun is, zal in samenspraak met het waterschap besproken moeten worden. Dit hangt ook samen met het feit dat voor de wateractiviteit "lozingsactiviteiten in oppervlaktewater" het waterschap enkel bevoegd gezag is, maar voor wateronttrekkingsactiviteiten het bevoegd gezag verdeeld is over zowel het waterschap, rijkswaterstaat als de provincie. Het gaat dan specifiek om wateronttrekkingsactiviteiten waarbij sprake is van het onttrekken van grondwater dan wel het in infiltreren van water in de bodem met het oog op onttrekken (ook onderdeel van de noemer wateractiviteiten). De provincie is bevoegd gezag voor de door het rijk vergunningplichtig gestelde grondwateronttrekkingsactiviteiten, de waterbeheerder is bevoegd gezag voor de overige grondwateronttrekkingsactiviteiten

Tabel 7 Maatregelen in het waterbeheerprogramma met betrekking tot grondwater

Artikel Bkl	Omschrijving
4.3, onder a	maatregelen als bedoeld in artikel 11 van de kaderrichtlijn water
4.3, onder b	maatregelen als bedoeld in de artikelen 4, vijfde lid, en 6, eerste lid, van de grondwaterrichtlijn, in verbinding met artikel 11 van de kaderrichtlijn water
4.15, eerste lid, onder b en 4.16 Bkl	Met de uitvoering van het waterbeheerprogramma, het nationaal waterprogramma en het regionaal waterprogramma wordt de achteruitgang van de goede chemische toestand en goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen voorkomen . Uitzonderingen op deze doelstelling zoals geboden door art. 4.16 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma voor de regionale wateren.

Nationaal waterprogramma

De voor zover relevant voor de grondwater KRW opgave verplichte maatregelen in het nationaalprogramma zijn opgenomen in Tabel 8. Voor alsnog lijkt het nationaal waterprogramma het nationaal waterplan en het beheer en ontwikkelplan rijkswateren (BPRW) te combineren. In het nationaal waterplan is het nationale waterbeleid opgenomen en bevatten algemene beleidsmaatregelen benoemd welke ook bijdragen aan het beschermen van de grondwaterkwaliteit. Denk hier bijvoorbeeld aan het rijksbeleid rondom het toepassen en verspreiden van grond en bagger op land en in oppervlaktewater. In het BPRW is het operationele waterbeleid ten aanzien van de rijkswateren opgenomen. De rijkswateren omvat ook het grondwater dat onder deze rijkswateren zit. In principe zouden de maatregelen die Rijkswaterstaat als waterbeheerder vaststelt voor het grondwater onder rijkswateren opgenomen moeten zijn in het BPRW en straks in het nationaal waterprogramma. De praktijk leert dat het grondwater onder rijkswateren een dermate klein volume inneemt ten opzichte van het grondwater dat niet onder rijkswateren zit, dat dergelijke maatregelen zeer zelden in het BPRW opgenomen zijn.

Ook voor het nationaal waterprogramma zal met de komst van de Omgevingswet en het wegvallen van de Wet Bodembescherming bekeken worden of er aanvullend maatregelen nodig zijn. *Tabel 8 Maatregelen in het nationaal waterprogramma met betrekking tot grondwater*

Artikel Bkl	Omschrijving
4.10, derde lid, onder a en 4.12 Bkl	maatregelen als bedoeld in artikel 11 van de kaderrichtlijn water. Uitzonderingen zoals bedoeld in artikel 4.12 worden gemotiveerd in het nationaal waterprogramma.
4.10, derde lid, onder b en 4.12 Bkl	maatregelen als bedoeld in de artikelen 4, vijfde lid, en 6, eerste lid, van de grondwaterrichtlijn, in verbinding met artikel 11 van de kaderrichtlijn water. Uitzonderingen zoals bedoeld in artikel 4.12 worden gemotiveerd in het nationaal waterprogramma.
4.15, eerste lid, onder b en 4.16 Bkl	Met de uitvoering van het waterbeheerprogramma, het nationaal waterprogramma en het regionaal waterprogramma wordt de achteruitgang van de goede chemische toestand en goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen voorkomen . Uitzonderingen op deze doelstelling zoals geboden door art. 4.16 worden gemotiveerd in het regionaal waterprogramma voor de regionale wateren.

5 Monitoringsprogramma KRW (grondwaterlichamen)

Het monitoringsprogramma wordt door de uitvoeringspraktijk gezien als het programma waarin de monitoringslocaties en te meten parameters opgenomen zijn. Elke provincie en waterschap zal dit voor haar eigen grondgebied opstellen. Tezamen maken deze "deelprogramma's" het monitoringsprogramma KRW. Het monitoringsprogramma KRW is op papier één programma, maar is feitelijk een verzameling van diverse uitvoeringsprogramma's.

Met de komst van de Omgevingswet is nadrukkelijker onderscheid tussen de opstellers van het monitoringsprogramma en de uitvoerders gemaakt. Dat maakt dat bovenstaande "monitoringsprogramma" feitelijk het uitvoeringsprogramma is van het monitoringsprogramma KRW.

Onder het Besluit kwaliteit leefomgeving is het monitoringsprogramma juridisch gezien het monitoringsprogramma zoals vastgesteld in het Besluit vaststelling monitoringsprogramma kaderrichtlijn water (dit wordt met overgangsrecht gelijkgesteld aan een monitoringsprogramma in het Bkl), aangevuld met de monitoringsprogramma's van de waterbeheerders voor nader onderzoek en het monitoringprogramma van GS voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen in het grondwater. Het monitoringsprogramma zoals vastgesteld door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat in het Besluit vaststelling monitoringsprogramma kaderrichtlijn water is een opsomming van alle draaiboeken en protocollen die de methode voor monitoring beschrijven. Doordat het Besluit vaststelling monitoringsprogramma kaderrichtlijn water wordt voortgezet als monitoringsprogramma onder het Bkl, blijven alle protocollen, draaiboeken en rapporten ook onder de Omgevingswet gelden.

In H10 van het Bkl zijn artikelen opgenomen die gericht zijn op de inhoud van het monitoringsprogramma, wie dit monitoringsprogramma vaststelt en wie het uitvoert. Er zijn aparte bepalingen opgenomen gericht op de gegevensverstrekking in het kader van de kaderrichtlijn water. De gegevensverstrekking welke vereist wordt vanuit de kaderrichtlijnwater vindt elektronisch plaats via het Informatiehuis Water. Hierbij wordt gebruik gemaakt van uniforme formulieren die bepalen in welke vorm de gevraagde gegevens gerapporteerd moeten worden. De gegevensverstrekking is juridisch gezien geen onderdeel van het monitoringsprogramma KRW. Dit omdat rapportage en monitoring begrippen zijn die onder de Omgevingswet in apart gereguleerd worden.

In fase 1 zal een overzicht gecreëerd moeten worden welke monitoringspunten er zijn en voor welke doelstelling zij informatie aanleveren. Ook dient hierbij aandacht te zijn voor de stoffen welke gemeten worden. Niet alleen de monitoringgegevens zijn van belang. Ook de gegevens met betrekking tot het opstellen van de stoomgebiedsbeheerplannen (zie bijlage VII, onder 2 van de kaderrichtlijn water) en de uitvoering van artikel 5 van de KRW (zie bijlage II, onder 2 van de kaderrichtlijn water) zijn interessant in relatie tot de bodemverontreinigingen. Het inzichtelijk maken van eventuele puntbronnen en belastingen is bijvoorbeeld onderdeel van de gegevens die verzamelde en verstrekt moeten worden. Een verontreiniging in de bodem die lekt naar het grondwater, dan wel een in het grondwater aanwezige verontreiniging kan gezien worden als een puntbron. Deze gegevens dienen periodiek geactualiseerd te worden. In fase 1 zal achterhaald moeten worden hoe het proces is ingericht om te komen tot deze informatie en hoe bepaald wordt welke stoffen relevant zijn.

Tabel 9 Monitoringsprogramma kaderrichtlijn water grondwaterlichamen²

Artikel	Omschrijving	Proces
	Omgevingswaarden/ goede chemische toestand	
Art. 20.1 Ow	Omgevingswaarden worden gemonitord	
Art. 10.14b, tweede lid Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van monitoring van de omgevingswaarden	Protocol Toetsen en Beoordelen o.a
Art.10.14d, eerste lid, onder a Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van vaststelling van de toestandsklasse waarin een waterlichaam zich bevindt, per stof en kwaliteitselement	

² Gebaseerd op een werkversie van april 2019 van het Invoeringsbesluit welke aangepast is na consultatie

Art.10.14d, eerste lid, onder b Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van indeling van een grondwaterlichaam in een toestandsklasse waarbij de indeling voor een grondwaterlichaam in een toestandsklasse overeenkomt met de laagste toestandsklasse waarin de chemische toestand verkeert.	
Art.10.14d, tweede lid, onder b, onder 2 Bkl	Het monitoringsprogramma voorziet bij de vaststelling en indeling, bedoeld in het eerste lid, voor grondwaterlichamen in de volgende toestandsklassen voor de chemische toestand: een goede chemische toestand en een ontoereikende chemische toestand.	
Art. 10.14b, eerste Bkl	Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat stelt een monitoringsprogramma kaderrichtlijn water vast	
Geen achteruitgang		
Art.10.14c, derde lid, onder b Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van de beoordeling of voldaan is aan de geen achteruitgang doelstelling	
Overige parameter: water bestemd voor menselijke consumptie		
Art. 10.14a, onder a Bkl	Door monitoring worden indicatoren die een mogelijke bedreiging vormen voor de kwaliteit van water uit grondwaterlichamen dat wordt onttrokken voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water bewaakt	
Art. 10.14b, tweede lid Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van monitoring van de overige parameters zoals opgenomen in artikel 10.14a	Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen
Art.10.14c, derde lid, onder e Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van de beoordeling of de doelstellingen van verbetering van de kwaliteit en geen achteruitgang van de kwaliteit vanwege vermindering zuiveringsinspanning worden bereikt.	KRW
Art. 10.14b, eerste lid Bkl	Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat stelt een monitoringsprogramma kaderrichtlijn water vast	
Art.10.14c, tweede lid, onder b Bkl	In het monitoringsprogramma worden de indicatoren, bedoeld in artikel 10.14a, onder c uitgewerkt	
Overige parameter: tendensen van concentraties van stoffen in grondwaterlichamen		

Art.10.14a, onder d Bkl	Door monitoring worden de tendensen over de concentraties van stoffen in grondwaterlichamen bewaakt	
Art. 10.14b, tweede lid Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van monitoring van de overige parameters zoals opgenomen in artikel 10.14a	Protocol toestand- en trendmonitoring
Art.10.14c, derde lid, onder c Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van de beoordeling of de doelstelling van ombuiging van significante en stijgende trends wordt bereikt	
Art. 10.14b, eerste lid Bkl	Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat stelt een monitoringsprogramma kaderrichtlijn water vast	
Art.10.14c, tweede onder b Bkl	In het monitoringsprogramma worden de stoffen, lid, bedoeld in artikel 10.14a, onder d, aangeduid.	
Overige parameters: aanvullende trendbeoordelingen grondwater		
Art. 10.14a, onder f Bkl	Door monitoring worden de concentraties van verontreinigende stoffen uit bestaande verontreinigingspluimen in een grondwaterlichaam bewaakt waarvoor aanvullende trendbeoordelingen	Voorheen Wbb
	als bedoeld in artikel 5, vijfde lid, van de grondwaterrichtlijn nodig zijn;	
Art. 10.14b, tweede lid Bkl	Het monitoringsprogramma bevat de methode van monitoring van de overige parameters zoals opgenomen in artikel 10.14a	
Art. 10.14b, derde lid Bkl	Voor de uitwerking van de methode van monitoring van de parameters, bedoeld in artikel 10.14a, onder f wordt het monitoringsprogramma vastgesteld door gedeputeerde staten.	
Algemeen		
Art. 10.14c, tweede lid, onder a Bkl	In het monitoringsprogramma worden de monitoringspunten aangewezen	
Art.10.14c, vierde lid Bkl	Het monitoringsprogramma wordt vastgesteld in overeenstemming met de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn prioritair stoffen en richtlijn 2009/90/EG van de Commissie van de Europese Unie van 31 juli 2009 tot vaststelling van technische specificaties voor de chemische analyse en monitoring van de watertoestand krachtens Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad.	
Art.10.14g, tweede lid Bkl	Gedeputeerde staten zijn belast met de uitvoering van de monitoring volgens het monitoringsprogramma voor grondwaterlichamen.	

Tabel 10 Gegevensverstrekking kaderrichtlijn water met betrekking tot grondwater

Artikel	Omschrijving	Proces
Besluit Kwaliteit Leefomgeving		
Art. 10.14e	Het monitoringsprogramma bevat eisen aan de verstrekking van de monitoringsresultaten en de beoordeling daarvan door o.a. GS aan onze minister	
Art. 10.15	GS verstrekt gegevens van beschermde gebieden, bedoeld in bijlage IV bij de kaderrichtlijn water, voor zover die beschermde gebieden onder hun beheer vallen.	

Art.10.15a	GS verzamelt de benodigde gegevens voor het opstellen van stroomgebiedsbeheerplannen, bedoeld in artikel 4.6, voor de watersystemen die in hun beheer zijn.	<p>Bijlage VII van de KRW bevat alle onderwerpen. Voor bodem- en grondwaterverontreinigingen is het volgende van belang:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er wordt een raming verwacht van de verontreiniging van zowel puntbronnen als diffuse belasting indien dit een significante belasting betreft. Dit zou reeds inzicht moeten geven in de relevante aanwezige verontreinigingen in het grondwater of in de bodem die het grondwater bedreigen.
		<ul style="list-style-type: none"> • Ook dient er een analyse plaats te vinden van de gevolgen van menselijke activiteiten op de grondwatertoestand. Via deze analyse zouden de activiteiten bekend moeten zijn die de grondwaterkwaliteit kunnen beïnvloeden.
Art.10.15b	GS verzamelt de benodigde gegevens voor de analyses en beoordeling, bedoeld in artikel 5 van de kaderrichtlijn water, voor de watersystemen die in hun beheer zijn.	<p>Bijlage II en III van de KRW bevat alle onderwerpen. Voor bodem- en grondwaterverontreinigingen is het volgende relevant:</p> <p>2.1- eerste karakterisering verwacht een overzicht van mogelijke belastingen van grondwaterlichamen, waaronder diffuse bronnen van verontreiniging en verontreiniging uit puntbronnen</p> <p>2.3 beoordeling menselijke activiteiten vraagt om inzicht in het bodemgebruik met o.a. de inbreng van verontreiniging</p>

Art.10.15c	GS verzamelt gegevens over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen, bedoeld in artikel, 4.4, derde lid, aanhef en onder a voor de watersystemen die in hun beheer zijn
Omgevingsbesluit	
Art. 10.33	Het dagelijks bestuur van het waterschap en gedeputeerde staten verstrekken uiterlijk op 22 juni 2021, daarna op uiterlijk 22 juni 2026 en op uiterlijk 22 juni 2027 en vervolgens om de zes jaar na de twee laatstgenoemde tijdstippen de benodigde gegevens voor de opstelling van stroomgebiedsbeheerplannen , bedoeld in artikel 10.15a van het Besluit kwaliteit leefomgeving, elektronisch aan Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.
Art.10.33a	Het gemeentebestuur, het dagelijks bestuur van een waterschap en gedeputeerde staten verstrekken uiterlijk op 22 juni 2025 en vervolgens om de zes jaar de resultaten van de analyses en beoordeling, bedoeld in artikel 10.15b van het Besluit kwaliteit leefomgeving, elektronisch aan Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.
Art.10.33b	Het dagelijks bestuur van het waterschap en gedeputeerde staten verstrekken uiterlijk op 22 juni 2024 en vervolgens om de zes jaar de gegevens over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen , bedoeld in artikel 10.15c van het Besluit kwaliteit leefomgeving, elektronisch aan Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

6 Omgevingsverordening

Tabel 11 Voor grondwater relevante bepalingen om regels in de omgevingsverordening op te nemen

Artikel	Omschrijving
4.1 Ow	In de omgevingsverordening kunnen met het oog op de doelen van de wet regels worden gesteld over activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving. Dit kunnen ook regels zijn die volgen uit maatregelen in het regionaal waterprogramma (bijvoorbeeld verbod op uitvoeren grondwatersanering waarmee dit vergunningplichtig wordt). Dit zal blijken na Fase 2.
4.2, tweede lid Ow	Bij omgevingsverordening kunnen regels worden gesteld over activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving die worden gesteld met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en met het oog daarop gestelde regels. Dit kan alleen als het onderwerp van zorg niet doelmatig en doeltreffend met een instructieregel kan worden behartigd.
Art. 4.5, eerste lid Ow	In de omgevingsverordening kunnen maatwerkvoorschriften opgenomen worden voor algemene regels waarvoor provincie bevoegd gezag is dan wel decentrale regels die in de omgevingsverordening opgenomen zijn.
Art. 4.5, tweede lid Ow	Voor wat betreft algemene rijksregels dient het maatwerkvoorschrift hetzelfde oogmerk en strekking van de algemene rijksregels te bevatten
Art. 2.13 Bal	Bij het opstellen van een maatwerkvoorschrift voor algemene rijksregels gelden de beoordelingsregels voor die desbetreffende activiteit zoals opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving.
Art. 4.6, tweede lid Ow	In de omgevingsverordening, de waterschapsverordening en het omgevingsplan kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor algemene rijksregels, waarbij bij het stellen van maatwerkregels het oogmerk en strekking van de opgestelde rijksregels van toepassing zijn.
Art. 2.12 Bal	In het omgevingsplan en omgevingsverordening kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor milieubelastende activiteiten die het Rijk reguleert. In de omgevingsverordening kunnen daarnaast maatwerkregels opgenomen worden voor wateractiviteiten, met uitzondering van lozingsactiviteiten op een oppervlaktewater of een zuiveringstechnisch werk waar alleen in de waterschapsverordening maatwerkregels opgenomen kunnen worden. Een maatwerkregel kan de aanwijzing van de activiteit wijzigen en dient hetzelfde oogmerk te behartigen.
Art. 2.22/2.23 Ow	In de omgevingsverordening kunnen instructieregels opgenomen worden die zich richten tot de gemeente of het waterschap en welke gaan over de inhoud van een omgevingsplan of waterschapsverordening (bijvoorbeeld bronaanpak). Aangezien het omgevingsplan of waterschapsverordening regels bevat die gericht zijn op burgers en bedrijven, is een instructieregel ook gericht op de wijze waarop het omgevingsplan of waterschapsverordening het kader biedt aan burgers en bedrijven. M.a.w. de instructieregel is niet bedoeld om de gemeente of waterschap een maatregel te laten uitvoeren!
7.11, eerste lid, onder b Bkl	Een omgevingsverordening bevat in ieder geval regels over het beschermen van de kwaliteit van het grondwater vanwege de waterwinning in bij de omgevingsverordening aangewezen gebieden.

7.12, eerste lid Bkl	Omgevingsverordening regelt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een activiteit te verrichten die gevolgen kan hebben voor een krw-oppervlaktewaterlichaam of een grondwaterlichaam. Denk bijvoorbeeld aan het uitvoeren van een grondwatersanering.
7.12, tweede lid Bkl	De omgevingsverordening bepaalt dat de omgevingsvergunning, bedoeld in het eerste lid, alleen wordt verleend als, rekening houdend met de waterbeheerprogramma's, de regionale waterprogramma's, de stroomgebiedsbeheerplannen en het nationale waterprogramma, die betrekking hebben of dat betrekking heeft op het grondwaterlichaam de activiteit er niet toe leidt dat: <ul style="list-style-type: none"> • niet wordt voldaan aan de omgevingswaarden voor grondwater • niet voldaan wordt aan doelstellingen mbt goede chemische en kwantitatieve toestand grondwaterlichamen of voorkomen achteruitgang toestand

6.1 Overige instrumenten

Waterschapsverordening

Tabel 12 Voor grondwater relevante bepalingen om regels in de waterschapsverordening op te nemen

Artikel	Omschrijving
4.1 Ow	In de waterschapsverordening kunnen met het oog op de doelen van de wet regels worden gesteld over activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving.
Art. 4.5, eerste lid Ow	In de waterschapsverordening kunnen maatwerkvoorschriften opgenomen worden voor algemene regels waarvoor het waterschap bevoegd gezag is dan wel decentrale regels die in de waterschapsverordening (al dan niet via de bruidschat) opgenomen zijn.
Art. 4.5, tweede lid Ow	Voor wat betreft algemene rijksregels dient het maatwerkvoorschrift hetzelfde oogmerk en strekking van de algemene rijksregels te bevatten
Art. 2.13 Bal	Bij het opstellen van een maatwerkvoorschrift voor algemene rijksregels gelden de beoordelingsregels voor die desbetreffende activiteit zoals opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving.
Art. 4.6, tweede lid Ow	In de omgevingsverordening, de waterschapsverordening en het omgevingsplan kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor algemene rijksregels, waarbij bij het stellen van maatwerkregels het oogmerk en strekking van de opgestelde rijksregels van toepassing zijn.
Art. 2.12 Bal	In de waterschapsverordening kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor wateractiviteiten. Een maatwerkregel kan de aanwijzing van de activiteit wijzigen en dient hetzelfde oogmerk te behartigen.
6.2, eerste lid Bkl	Waterschapsverordening regelt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een activiteit te verrichten die gevolgen kan hebben voor een krw-oppervlaktewaterlichaam of een grondwaterlichaam. Net als bij de provincie zou het waterschap een grondwatersanering vergunningplichtig kunnen maken.

6.2, tweede lid Bkl	De waterschapsverordening bepaalt dat de omgevingsvergunning, bedoeld in het eerste lid, alleen wordt verleend als, rekening houdend met de waterbeheerprogramma's, de regionale waterprogramma's, de stroomgebiedsbeheerplannen en het nationale waterprogramma, die betrekking hebben of dat betrekking heeft op het grondwaterlichaam de activiteit er niet toe leidt dat: <ul style="list-style-type: none"> • niet wordt voldaan aan de omgevingswaarden voor grondwater • niet voldaan wordt aan doelstellingen mbt goede chemische en kwantitatieve toestand grondwaterlichamen of voorkomen achteruitgang toestand
	Regels die volgen uit maatregelen in het waterbeheerprogramma
	Regels op grond van een instructie in de omgevingsverordening

Omgevingsplan irt beheer watersystemen

Tabel 13 Voor grondwater relevante bepalingen om regels in het omgevingsplan op te nemen

Artikel	Omschrijving
4.1 Ow	In het omgevingsplan kunnen met het oog op de doelen van de wet regels worden gesteld over activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving.
4.2, eerste lid Ow	Het omgevingsplan bevat voor het gehele grondgebied van de gemeente in ieder geval de regels die nodig zijn met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en andere regels die met het oog daarop nodig zijn.
Art. 4.5, eerste lid Ow	In het omgevingsplan kunnen maatwerkvoorschriften opgenomen worden voor algemene regels waarvoor de gemeente bevoegd gezag is dan wel decentrale regels die in het omgevingsplan (al dan niet via de bruidschat) opgenomen zijn.
Art. 4.5, tweede lid Ow	Voor wat betreft algemene rijksregels dient het maatwerkvoorschrift hetzelfde oogmerk en strekking van de algemene rijksregels te bevatten
Art. 2.13 Bal	Bij het opstellen van een maatwerkvoorschrift voor algemene rijksregels gelden de beoordelingsregels voor die desbetreffende activiteit zoals opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving.
Art. 4.6, tweede lid Ow	In de omgevingsverordening, de waterschapsverordening en het omgevingsplan kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor algemene rijksregels, waarbij bij het stellen van maatwerkregels het oogmerk en strekking van de opgestelde rijksregels van toepassing zijn.
Art. 2.12 Bal	In het omgevingsplan en omgevingsverordening kunnen maatwerkregels opgenomen worden voor milieubelastende activiteiten die het Rijk reguleert. Een maatwerkregel kan de aanwijzing van de activiteit wijzigen en dient hetzelfde oogmerk te behartigen.
Art. 5.37 Bkl	In een omgevingsplan wordt rekening gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Daarbij worden, voor een duiding van die gevolgen, de opvattingen van het bestuursorgaan dat is belast met het beheer van die watersystemen betrokken.
	Decentrale regels die volgen uit maatregelen in een onverplicht programma
	Decentrale regels op grond van een instructie in de omgevingsverordening

7 Nieuwe beoordelingskaders

7.1 Maatregelen ter voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater

Inhoud bepaling

In artikel 4 van de kaderrichtlijn water zijn de doelstellingen voor het waterbeleid opgenomen, waaronder specifiek voor grondwater. Het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen (zie definities uit Kaderrichtlijn water, artikel 2) naar het grondwater is een doelstelling die artikel 4 van de KRW voor het grondwater stelt. De grondwaterrichtlijn beschrijft in artikel 6 de maatregelen die genomen moeten worden om de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater te voorkomen of te beperken.

Hierbij wordt in het eerste lid bepaald dat voor als gevaarlijk vastgestelde verontreinigende stoffen de doelstelling **voorkomen van de inbreng** van toepassing is en voor de niet als gevaarlijk vastgestelde verontreinigende stoffen de doelstelling **beperken van de inbreng**.

Het bij dit artikel van de grondwaterrichtlijn behorende Guidance Document no.17 geeft aan hoe je moet vaststellen of er sprake is van een inbreng. Indien het een als gevaarlijk verontreinigende stof is, is er al snel sprake van een inbreng, terwijl bij een niet als gevaarlijk vastgestelde verontreinigende stof er veel meer criteria meegewogen mogen worden bij het vaststellen of er sprake is van een inbreng. Zoals Figuur 1 liet zien kan er sprake zijn van een indirecte inbreng waarbij een verontreiniging vanuit de bodem doorsijpelt naar het grondwater. Ook kan er sprake zijn van een directe inbreng. Er zijn twee vormen van directe inbreng. De eerste is een inbreng waarbij de verontreiniging rechtstreeks, zonder doorsijpeling (infiltratie in de bodem), in het grondwater komt. De tweede vorm van een directe inbreng is waar de verontreiniging zich al in het grondwater bevindt, maar kan leiden tot een inbreng naar het omliggende grondwater. Hierbij is het belangrijk te melden dat de grondwaterrichtlijn geen onderscheid kent zoals Nederland dat kent in nieuwe en historische verontreinigingen. Voor de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn is de aanwezigheid van een verontreiniging in het grondwater relevant, ongeacht het jaar van ontstaan.

De grondwaterrichtlijn verplicht niet dat een lidstaat een lijst met gevaarlijke stoffen vaststelt, maar wel dat er maatregelen vastgesteld worden. Omdat de grondwaterrichtlijn impliciet hierbij een onderscheid maakt tussen als gevaarlijk en niet als gevaarlijk vastgestelde verontreinigende stoffen, is het vaststellen van gevaarlijke stoffen impliciet wel een eerste stap. Dit hoeft echter niet gerapporteerd als een lijst aan Brussel.

Nederland heeft daarom het vaststellen van gevaarlijke stoffen dan ook niet als een expliciete opdracht vorm gegeven. De verplichting blijft rusten op het vaststellen van maatregelen en deze taak is toebedeeld aan zowel de opstellers van het regionaal waterprogramma, waterbeheerprogramma als nationaal waterprogramma met diens verstande dat uiteindelijk de provincie moet zorgdragen dat er met haar regionaal waterprogramma uitvoering gegeven wordt aan de grondwaterrichtlijn. Dit tezamen met haar rol als gebiedscoördinator verlangt een dergelijke regierol van de provincie bij het komen tot maatregelen ter uitvoering van artikel 6, eerste lid GWR. Het Rijk geeft hierbij geen aanzet hoe te komen tot het vaststellen van gevaarlijke stoffen.

De grondwaterrichtlijn vermeld hierover echter het volgende in artikel 6, eerste lid onder a:

“Bij het vaststellen van die stoffen, houden de lidstaten in het bijzonder rekening met gevaarlijke stoffen die behoren tot de families of groepen verontreinigende stoffen genoemd in bijlage VIII van Richtlijn 2000/60/EG, punten 1 tot en met 6, alsook met de stoffen die behoren tot de families of groepen verontreinigende stoffen genoemd in de punten 7 tot en met 9, indien deze als gevaarlijk worden beschouwd”

Nadat vastgesteld is of er sprake is van een inbreng en of het een inbreng van een als gevaarlijk vastgestelde verontreinigende stof betreft, volgt waartoe de maatregel moet leiden: voorkomen of beperken inbreng. Deze maatregel kan betrekking hebben om de inbreng naar het grondwater te voorkomen of beperken of, indien de verontreiniging reeds in het grondwater zit, naar het omliggende grondwater te voorkomen of beperken.

Voordat maatregelen vastgesteld worden, dient overwogen te worden of er een mogelijkheid is om een beroep te doen op een uitzonderingsbepaling en zo ja, of dat gewenst is. Dit hangt immers ook

af van het ambitieniveau. Uitzonderingsbepalingen die voor bodemverontreiniging relevant zijn, zijn bijvoorbeeld zoals opgenomen in het tweede lid en derde lid van artikel 6.

Het tweede lid van artikel 6 geeft aan dat indien een **verontreiniging uit een diffuse bron** betreft, maatregelen enkel overwogen hoeven te worden indien de verontreiniging gevolgen heeft voor de goede chemische toestand en de maatregel technisch mogelijk is. Denk hierbij aan diffusie bronnen zoals atmosferische belasting. Wat bodemverontreiniging betreft zal de bron van een verontreinigingspluim niet snel aangemerkt kunnen worden als diffuse bron, dus deze uitzonderingsbepaling lijkt alleen relevant waar verontreinigingspluimen in elkaar overlopen en er een grijze, diffuse sluier ontstaan is. Alleen dan hoeven alleen maatregelen overwogen worden wanneer ook de goede chemische toestand bedreigt wordt. Doordat Nederland maar een beperkt aantal drempelwaarden afgeleid heeft, hetgeen samen met de door EU afgeleide waterkwaliteitseisen tot acht omgevingswaarden heeft geleid, maakt dat er naar een vrij beperkt stoffenpakket gekeken hoeft te worden. Let op: alleen indien er sprake is van een diffuse bron waarbij een maatregel technisch niet mogelijk is!

In het derde lid van artikel 6 staan de uitzonderingsbepalingen waarop een lidstaat een beroep kan doen, mits ze haar toestand- en trendmonitoring goed opgezet heeft. Dit zijn uitzonderingsbepalingen zoals bijvoorbeeld een inbreng waarvoor maatregelen achterwege kunnen blijven omdat de inbreng qua omvang dermate klein is of de concentraties zo laag dat enig onmiddellijk of toekomstig gevaar voor het ontvangende grondwater uit te sluiten is. Ook speelt kosteneffectiviteit een rol.



Figuur 4 Stappenplan prevent & limit

Uiteindelijk landen in de waterprogramma's de maatregelen die overblijven nadat eventueel een beroep gedaan is op een uitzonderingsbepaling. Enkel in het regionaal waterprogramma als nationaalwaterprogramma kan een beroep op een uitzonderingsbepaling gemotiveerd worden. De doelstelling van de KRW gericht op voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater kent geen kwantitatief einddoel heeft. Er kan niet bepaald worden of er voldaan wordt aan het doel omdat er geen milieukwaliteitseis aan gekoppeld is. Er wordt voldaan aan de doelstelling indien er maatregelen vastgesteld zijn op grond van artikel 6, eerste lid van de grondwaterrichtlijn met inachtneming van de ruimte om een beroep te doen op de uitzonderingsbepaling. Dit zal waarschijnlijk één van de redenen zijn waarom er vanuit Europa

geen verplichte monitoring is opgezet om te toetsen of voldaan wordt aan deze doelstelling, want hoe zou je dat meten? Toch lijkt het wenselijk om als bestuursorgaan zelf te bepalen wat beoogt wordt te bereiken met een maatregel en te bedenken hoe vastgesteld wordt of de maatregelen (en dus ook de uitgegeven kosten) effectief waren. Al was het enkel vanuit het oogpunt van behoorlijk bestuur waarbij je als bestuurder motiveert hoe de belastingcenten van de burger voor een goed doel zijn aangewend. De stappen om maatregelen vast te stellen ter uitvoering van *prevent & limit*, zijn geïllustreerd in **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.. Huidige invulling van prevent & limit**

In 2007 heeft IenW opdracht gegeven te onderzoeken of de grondwaterrichtlijn goed geïmplementeerd is. Hieruit bleek dat Nederland al veel beleid heeft dat bijdraagt aan het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater. Denk aan het reguleren van lozingen, maar zeker ook de zorgplicht die voorkomt dat er nieuwe verontreinigingen ontstaan. Ook het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk) heeft in haar bodemkwaliteitseisen rekening gehouden met het uitloggen naar het grondwater. Door toepassing van het Bbk wordt dus mede uitvoering gegeven aan artikel 6, eerste lid van de GWR.

Dat betekent dus dat het beleid dat zich richt tot historische bodemverontreinigingen maar een klein onderdeel is om uitvoering te geven aan prevent & limit. Daarnaast denken we in "bodemland" al snel aan een saneringsmaatregel als maatregel. De kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn ziet maatregelen echter al een zeer breed begrip en het zijn deze maatregelen die opgenomen moeten worden in de regionale waterprogramma's.

De circulaire bodemsanering 2013 bevat criteria die gebruikt werden om vast te stellen of er sprake was van een verontreiniging, of de verontreiniging tot risico's leiden en of een saneringsmaatregel aan de orde is. Feitelijk bevat het dezelfde stappen als die de grondwaterrichtlijn ook bevat, maar zet de grondwaterrichtlijn ze achter elkaar en kom je via de circulaire direct tot een oordeel. De circulaire werd in ieder geval gebruikt om voor wat betreft historische bodemverontreinigingen vast te stellen of een **saneringsmaatregel** aan de orde was ter uitvoering van prevent & limit.

In Tabel 14 is weergegeven op welke wijze de grondwaternormen uit de circulaire gekoppeld zijn aan prevent & limit.

Tabel 14 Invulling prevent & limit via de Circulaire Bodemsanering

	Norm	Inbreng	Geen gevaar voor grondwater	Is maatregel kosteneffectief
Geen verontreiniging	< streefwaarde	Nee	n.v.t	n.v.t.
Niet-ernstig	< I	Ja	Ja	n.v.t.
Ernstig, geen spoed	>I	Ja	Nee	Nee en dus wachten op natuurlijk moment
Ernstig en spoed	>I en spoedeisendheid	Ja	Nee	Ja
Ernst en spoed (GGB)	>I en spoedeisendheid	Ja	Nee	Nee, dus wordt het beheerst

In de stroomgebiedsbeheerplannen is, op grond van de regionale waterplannen, voor verontreinigingen die beschikt waren als niet-ernst (voor zover die overigens echt beschikt zijn) gemotiveerd dat er geen maatregelen genomen worden omdat de Nederlandse wet voor deze verontreinigingen ook geen saneringsplicht kent. Feitelijk wordt hiermee gezegd: er is wel sprake van een verontreiniging, maar deze is niet zo ernstig dat we maatregelen nemen. Of om in GWR termen te spreken: er is weliswaar sprake van een inbreng, maar de verontreiniging is dermate klein in omvang of laag in concentratie dat er geen gevaar is voor het grondwater en we dus een beroep doen op een uitzonderingsbepaling. Hieruit volgt dat men alle stoffen opgenomen in de Circulaire Bodemsanering 2013 als gevaarlijk verontreinigende stof zag. Anders had men niet al bij zo'n lage concentratie als de streefwaarde al vastgesteld dat er in principe sprake is van een verontreiniging/inbreng.

Zo is in de stroomgebiedsbeheerplannen ook gemotiveerd voor verontreinigingen die beschikt zijn als ernst, niet-spoed dat deze op een natuurlijk moment aangepakt worden. Feitelijk wordt hiermee gezegd: er is wel sprake van een verontreiniging en deze is wel zo ernstig dat er gevaar is, maar het is niet kosteneffectief om deze acuut op te pakken. Of om in GWR termen te spreken: er is weliswaar sprake van een inbreng, maar het verwijderen of beheersen van de verontreiniging uit de ondergrond leidt tot onevenredig kostbare maatregelen. Hierbij kan aan natuurlijk moment aanleiding geven om te bezien of die motivering nog steeds stand houdt. Onder de Wbb wordt er alsnog gesaneerd op een natuurlijk moment omdat we 1) vinden dat een maatregel aan de orde is en 2) omdat saneren op een natuurlijk moment wel kosteneffectief is.

Zelfs voor de gevallen waarvoor GGB is ingesteld, is – ondanks dat dit spoedlocaties zijn – een beroep mogelijk op de uitzonderingsbepaling die zich richt tot kosteneffectiviteit. De pluimen zijn dermate in elkaar overgelopen dat het niet kosteneffectief is de verontreinigingen uit de ondergrond te verwijderen. In dat geval doe je wat je kan en dat betekent het beheersen van de verontreiniging.

Gezegd moet worden dat de circulaire bodemsanering 2013 enkel gebruikt werd als kader om te bepalen of **sanerings**maatregelen gericht op historische bodemverontreinigingen ter uitvoering van prevent & limit aan de orde waren. De circulaire bodemsanering 2013 zegt dus niks over of **een historische bodemverontreiniging overige KRW doelstellingen kan bedreigen, al werd dat wel vaak zo in de praktijk toegepast.** Het is daarom van belang bij elke KRW doelstelling na te lopen hoe bepaald wordt, indien relevant, of een bodemverontreiniging oorzaak kan zijn voor het niet halen van de doelstelling.

Voor wat betreft de doelstellingen uit artikel 4 van de KRW die zich specifiek richten tot grondwater zal de Circulaire Bodemsanering 2013 een redelijk goed kader bieden. Vaak zijn enkel spoedlocaties in staat de toestand van een geheel grondwaterlichaam te beïnvloeden. Omdat de monitoringspunten voor de beoordeling van de toestand veelal in landelijk gebied gekregen zijn en niet in stedelijk gebied waar de verontreinigingen vaker voorkomen, wordt er niet vaak een verontreiniging op een monitoringspunt aangetroffen welke afkomstig is van een bodemverontreiniging. Daar waar er wel in stedelijk gebied monitoringspunten zijn, kunnen er uiteraard wel verontreinigingen afkomstig van een bodemverontreiniging aangetroffen worden en zelfs oorzaak zijn voor het niet halen van de omgevingswaarde ter plaatse van dat monitoringspunt. Mogelijk geeft dit aanleiding tot het vaststellen van maatregelen ter uitvoering van artikel 4, vijfde lid van de grondwaterrichtlijn. Maar zelfs indien een enkel monitoringspunt gelegen is in stedelijk gebied, zullen verontreinigingen welke reesteren onder de Omgevingswet, zelfde de algehele chemische toestand van een grondwaterlichaam kunnen bedreigen. Deze verontreinigingen die dat wel in omvang en type stof kunnen, zijn als spoed aangemerkt en vallen onder het overgangsrecht.

Voor wat betreft de doelstelling uit artikel 7 van de KRW welke zich richt tot water bestemd voor menselijke consumptie bieden de grondwaternormen uit de Circulaire Bodemsanering 2013 niet zoveel soelaas. Ongeacht de concentratie van een stof kan er immers sprake zijn van achteruitgang van de kwaliteit van water bestemd voor menselijke consumptie als die stof in een vorige planperiode in lagere concentraties aanwezig was. Het protocol beoordelen en toetsen **drinkwaterbronnen KRW beschrijft precies hoe vastgesteld wordt of er sprake is van achteruitgang.** Dat betekent dat ook verontreinigingspluimen met concentraties onder de interventiewaarde best **aanleiding kunnen geven tot maatregel om aan deze doelstelling te voldoen. In de praktijk werd vaak geen maatregel genomen indien dit ook niet op grond van de Wbb vereist werd.** Bij het actualiseren van het beoordelingskader zal hier aandacht aan besteed moeten worden. De andere kant van de medaille is echter wel dat, indien er gesaneerd werd, er met deze maatregel al snel

voorkomen werd dat er sprake was van achteruitgang. Dit ondanks dat de saneringsdoelstelling in de ogen van de drinkwaterbedrijven nog niet streng genoeg was: er moest immers nog steeds gezuiverd worden om voor het water uit de tap te voldoen aan de drinkwaternorm. De Wet Bodembescherming en ook de kaderrichtlijn water eist NIET dat het grondwater voldoet aan de drinkwaternorm. Elke maatregel die leidt tot verbetering van de grondwaterkwaliteit voorkomt reeds dat er sprake was is van achteruitgang van de kwaliteit van water dat onttrokken wordt bij een waterwinlocatie.

Prevent & limit onder de Omgevingswet

Duidelijk is dat het hier enkel gaat om maatregelen gericht op bodemverontreinigingen en dat dit niet bepaald of er (ook) maatregelen vastgesteld moeten worden voor overige inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater, vanuit bijvoorbeeld atmosferische depositie of inbreng afkomstig van het lozen van afvalwater.

Daarbij dient het beoordelingskader alleen voor wat betreft de historische bodemverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen geactualiseerd te worden. Dat zijn de verontreinigingen die we in het huidige recht karakteriseren als niet-ernstig of als ernstig, maar niet-spoedeisend. Voor de overige bodemverontreinigingen (nieuw of onder overgangsrecht) volstaat een beschrijving van het huidige kader dat ook onder de Omgevingswet blijft voortbestaan).

Verder is aan te bevelen in eerste instantie vast te stellen of er sprake is van een inbreng en of er überhaupt maatregelen noodzakelijk zijn, aangezien een saneringsmaatregel niet de enige maatregel is die men kan treffen.

Indien zoveel mogelijk de criteria die de Circulaire Bodemsanering bood benut worden, kan dit neerkomen op onderstaand schema (**dit kan in fase 1 uitgewerkt worden in een stroomschema**).

- Om welke stof gaat het
 - a. Gevaarlijke stof: in ieder geval de stoffen uit de circulaire bodemsanering 2013, eventueel uitgebreid met stoffen waarvoor ook toetsingswaarden bestaan voor het infiltreren van oppervlaktewater in de bodem (Bijlage XIX, onder a Bkl)
 - b. Niet als gevaarlijk verontreinigende stof
- Is er sprake van een inbreng
 - a. Bij gevaarlijk verontreinigende stof: norm bepaald door strengste waarde obv detectielimiet, natuurlijke achtergrondconcentratie en drinkwaternorm (eerst streefwaarde blijven gebruiken kan ook)
 - b. Bij niet als gevaarlijk verontreinigende stof: bepaal welke receptoren je in je gebied hebt (bv beschermde gebieden zoals natuur en drinkwater) en stel vast of de inbreng ter plaatse van de receptor kan leiden tot een schadelijk effect (mb grondwatermodel en risicotoolbox grondwater in ontwikkeling of door RIVM/Deltares vast te stellen risicogrenswaarden welke afhangen van het gebruik)
- Is er een beroep mogelijk op een uitzonderingsbepaling
 - a. Is de verontreiniging afkomstig van een diffuse bron en zijn maatregelen technisch niet mogelijk?
 - b. Leidt de verontreiniging niet tot onmiddellijk of toekomstig gevaar voor het ontvangende grondwater
 - i. Generiek: interventiewaarde goede maat waaronder dit gevaar uit te sluiten is
 - ii. Gebiedsspecifiek: indien er beschermde gebieden zijn, is de interventiewaarde waarschijnlijk geen goede maat en kunnen er ook onder de interventiewaarden risico's zijn. Risicogrenswaarden gekoppeld aan het gebruik bieden hier meer soelaas
 - c. Is de maatregel kosteneffectief
 - i. Ook hier kan je eventueel de interventiewaarden gebruiken door aan te geven dat de kosten niet opwegen tegen de te behalen milieuwinst indien een verontreiniging met lagere concentraties als de I-waarde gesaneerd wordt. Ook ROSA bevat (dacht ik) een afwegingskader die gebruikt kan worden voor bepalen kosteneffectiviteit.
- Indien op grond van 2 er sprake is van een inbreng en er geen beroep mogelijk is op één van de bij 3 genoemde uitzonderingsbepalingen, is er noodzaak om maatregelen vast te stellen.
 - a. Hierbij komt er vanuit het Rijk een instructieregel dat een saneringsmaatregel in ieder geval als maatregel overwogen moet worden indien de concentraties boven I zijn.
 - b. Omdat er ook onder I sprake kan zijn van een inbreng, zal in dat geval eerder een andersoortige maatregelen aan de orde zijn (bv stellen van regels aan activiteiten).

7.2 Doelstelling voorkomen achteruitgang en streven naar verbetering van de kwaliteit van water dat onttrokken wordt voor menselijke consumptie

Inhoud bepaling

Deze doelstelling volgt uit artikel 7 van de kaderrichtlijn water. Dit artikel in de KRW heeft als titel "voor drinkwateronttrekking gebruikt water" waarmee de titel insinueert dat het enkel gaat om drinkwater. In het eerste lid van het artikel wordt echter duidelijk dat het zich richt tot waterlichamen die voor de onttrekking van **voor menselijke consumptie bestemd water** worden gebruikt en waar:

- Dagelijks meer dan 10m³ wordt geleverd en/of;
- Meer dan 50 personen bedient worden

Dat betekent dus dat de scope breder is dan alleen drinkwater. Denk bijvoorbeeld aan de industrie voor voedingsmiddelen (Vrumona, Heineke, Nutricia, etc) die water gebruikt dat onttrokken is uit ons grondwater.

Verder vraagt het artikel uit de KRW specifiek voor oppervlaktewaterlichamen die bestemd zijn voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water dat voldaan wordt aan de waterkwaliteitseisen die op grond van artikel 16 van de KRW door een lidstaat vastgesteld worden als ook dat uiteindelijk het water aan de tap voldoet aan de drinkwaternorm.

Tot slot vraagt dit artikel in het derde lid om de voor menselijke consumptie bestemde waterlichamen (oppervlaktewater en grondwater) te beschermen met de bedoeling achteruitgang van de kwaliteit ervan te voorkomen, teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen.

Bij die laatste zinsnede wordt vaak er vaak een koppeling gelezen tussen de geen achteruitgang doelstelling en het verlagen van het niveau van zuivering. Alsof er wel achteruitgang mag plaatsvinden indien het niveau van zuivering maar niet omhoog gaat. Dit is echter niet het geval: de geen achteruitgang doelstelling is echter een zelfstandige doelstelling. De toevoeging die een koppeling suggereert met het niveau van zuivering is opgenomen om twee redenen:

- Afbakening: het gaat enkel om stoffen waarvoor in principe zuivering nodig is
- Benoeming effect van maatregelen om aan de doelstelling van geen achteruitgang te voldoen: deze hebben *uiteindelijk* een lager niveau van zuivering als gevolg.

Vaak worden door de beleidsmedewerkers van de provincie de teksten uit de KRW ter hand genomen. Het is echter aan het Rijk om te bepalen hoe de EU richtlijnen geïmplementeerd worden en het is aan de provincie om zich te houden aan *deze vertaalslag*: hoe heeft Nederland de KRW geïmplementeerd. Nederland maakt immers als lidstaat, binnen de gegeven kaders en ruimte voor interpretatie die de KRW biedt, haar eigen vertaalslag en deze is leidend voor de manier waarop voldaan wordt aan de doelstelling. De provincie doet er dus goed aan de teksten uit de Waterwet en onderliggende regelgeving en straks de Omgevingswet als houvast te gebruiken. *Invulling van Nederland als lidstaat*

Omdat dit onderdeel beleidsneutraal is overgezet, is er geen aanleiding om het huidige recht en het recht dat geldt onder de Omgevingswet apart te bespreken. Er is geen beleidswijziging voorzien. Wel is het een en ander nog wat duidelijker omschreven. De doelstelling richt zich in relatie tot het oppervlaktewater tot het nationale waterprogramma van het rijk voor wat betreft de oppervlaktewaterlichamen in beheer van het rijk en tot het regionale waterprogramma van de provincie voor wat betreft oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer van het rijk zijn. Voor grondwaterlichamen richt de doelstelling zich enkel tot het regionale waterprogramma van de provincie. Deze paragraaf beperkt zich tot grondwaterlichamen en dus tot het regionale waterprogramma. Opgemerkt dient te worden dat voor het voldoen aan deze doelstelling, dan wel het vaststellen van maatregelen geen rol voorzien is voor de waterschappen zoals dat wel het geval is met *prevent & limit* (zie paragraaf 7.1).

Het belangrijkste uitgangspunt is dat Nederland als lidstaat de KRW doelstelling opgedeeld heeft in een resultaatsverplichting en een inspanningsverplichting welke zich richt tot waterlichamen waarin waterwinlocaties gelegen zijn en deze waterwinlocaties worden in de waterprogramma's aangewezen. De criteria voor een waterwinlocatie zijn dezelfde als de KRW stelt en daarmee gaat het dus om waterlichamen waar water onttrokken wordt dat bestemd is voor menselijke consumptie. Dat betekent dat het om meer gaat dan alleen water bestemd voor de

drinkwatervoorziening. Denk bijvoorbeeld aan onttrekkingen ten behoeve van de voedingsmiddelenindustrie of mogelijk zelfs onttrekkingen ten behoeve van een camping, indien dit gedronken wordt.

Hoe heeft Nederland dan de doelstelling vertaald (zie artikel 4.21 van het Bkl)?

Inspanningsverplichting: met de uitvoering van een regionaal waterprogramma wordt **gestreefd naar een verbetering van de kwaliteit** van elk grondwaterlichaam waarin een waterwinlocatie gelegen is.

Resultaatsverplichting: Met de uitvoering van een regionaal waterprogramma wordt voor elk grondwaterlichaam waarin een aangewezen waterwinlocatie gelegen is, de **achteruitgang van dat waterlichaam voorkomen**, waarbij het risico bestaat dat het niveau van zuivering van het onttrokken water dat bij de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water wordt toegepast, moet worden verhoogd.

Vooraf die resultaatsverplichting is ingewikkeld opgeschreven. De resultaatsverplichting lijkt zich tot het gehele waterlichaam te richten en dat zou een enorme opgave impliceren, want in elk grondwaterlichaam in Nederland is wel een waterwinlocatie te vinden. Dat heeft te maken met het feit dat de grondwaterlichamen zo groot oppervlak hebben. We hebben immers maar 23 grondwaterlichamen in heel Nederland en die dekken het hele grondgebied van Nederland af. Ook lijkt er een koppeling te zitten tussen de geen achteruitgang doelstelling en het niveau van zuivering. Zowel tijdens diverse wijzigingen in het Besluit kwaliteitseisen monitoring water (Bkmw 2009) als tijdens het formuleren van het artikel in het Bkl is stil gestaan bij de formulering. Dat heeft echter niet kunnen leiden tot een formulering die ondubbelzinnig is. Uit gesprekken door Marieke Prins³ met de verantwoordelijke beleidspersonen binnen het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (Diederik van der Molen en John Hin) blijkt dat we hier de volgende nuanceringen aan kunnen geven:

- De geen achteruitgang doelstelling die zich tot het waterlichaam richt, betekent niet dat in het gehele waterlichaam de kwaliteit van het water niet achteruit mag gaan. Het gaat er uiteindelijk om dat de kwaliteit niet achteruit gaat van het water dat onttrokken wordt voor de bereiding van voor water bestemd voor menselijke consumptie.

Wel is het zo, dat indien blijkt dat er maatregelen nodig zijn, deze maatregelen zich kunnen richten tot het gehele waterlichaam. Een aanpak van een bron bovenstrooms is effectiever dan maatregelen nabij de onttrekking als de verontreinigingen geheel verdund zijn en een diffuus karakter ontwikkeld hebben.

- De wijze waarop het niveau van zuivering aangehaald wordt, lijkt te impliceren dat achteruitgang van de kwaliteit van water toegestaan is, voor zover het niveau van zuivering niet verhoogd hoeft te worden. Dit is niet de bedoeling van de wetgever en een dergelijke koppeling bestaat niet. De geen achteruitgang doelstelling is een zelfstandige doelstelling. De verwijzing naar het niveau van zuivering is om te zorgen voor afbakening. Het gaat immers niet om al het water, maar enkel om die stoffen waarvoor zuivering vereist is (zo lezen we dat ook in de artikelsgewijze toelichting). Deze stoffen zijn als indicator aangewezen in het Protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW.

Het begrip "*niveau van zuivering*" of "*zuiveringsinspanning*" of "*zuiveringscapaciteit*" insinueert een zeer duidelijk kader te zijn, maar is in de praktijk lastig te koppelen aan de waterkwaliteit. Bepaalde zuiveringstechnieken die ingesteld zijn om stofje X uit het water te zuiveren, kunnen bij toeval ook stofje Y wegvangen wat uiteraard een mooi gegeven is. Dat betekent echter niet dat stofje Y in stofconcentraties mag toenemen in het waterlichaam tot het niveau van zuivering verhoogd moet worden omdat zelfs voor stofje Y de zuivering niet voldoet.

Zelfs als de zuiveringstechniek in staat is om een bepaalde stof te zuiveren, zal het niveau van zuivering omhoog gaan indien de waterkwaliteit achteruit gaat: absoluut dient er immers meer van deze stof gezuiverd te worden.

Veel stoffen konden we in de vorige KRW planperiode nog niet meten in het water, maar zijn inmiddels door verbeterde technieken wel meetbaar. Hierdoor kan er geen vergelijking gemaakt worden met de vorige planperiode en kan niet getoetst worden aan de doelstelling of

³ Marieke werkte tot 1 maart vanuit Rijkswaterstaat aan het grondwater deel in het Aanvullingsspoor Bodem en gaf veel voorlichting hoe grondwaterkwaliteit in de Omgevingswet zit. De artikelen m.b.t. drinkwater raken ook het grondwater, want veel drinkwater wordt bereid uit grondwater. Zodoende heeft ze achterhaalt wat de bedoeling was van de wetgever met artikel 4.21 van het Bkl.

er sprake is van achteruitgang. In de praktijk werd in zo'n geval de zuiveringsinspanning als maat gebruikt of er maatregelen nodig zijn.

Uiteindelijk gaat het echter om de concentraties in het water van stoffen die een indicator zijn voor water bestemd voor menselijke consumptie en of deze een opwaartse of neerwaartse trend volgen.

Relatie bodemverontreiniging en water bestemd voor menselijke consumptie

Een bodemverontreiniging kan de kwaliteit van het water bedreigen dat onttrokken wordt voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water. Vaak is het de verontreiniging in het grondwater die daadwerkelijk de onttrekking bedreigt en niet zozeer de bron in de vaste bodem. Indien de bron echter nog niet aangepakt is, zal de verontreiniging in het grondwater aangevuld worden vanuit de bovengrond en is een maatregel gericht op enkel de verontreinigingspluim weinig effectief.

Onder de Wet Bodembescherming was de beïnvloeding van een drinkwateronttrekking reden om een verontreiniging als spoedeisend te karakteriseren. Verontreinigingen beschikt als ernst en spoed vallen onder het overgangsrecht en blijven dus onder de Wbb vallen. Voor deze verontreinigingen zijn de maatregelen die onder de Wbb genomen worden voldoende. De KRW kent geen waterkwaliteitseisen voor grondwater bestemd voor menselijke consumptie zoals dat wel voor oppervlaktewater het geval is. Er is dus geen 'terugsaneerwaarde' waaraan getoetst moet worden. Er dient enkel te worden voldaan aan de doelstelling "voorkomen van achteruitgang" en elke vorm van sanering leidt tot een verbetering van de grondwaterkwaliteit en is daarmee in lijn met de KRW doelstelling, ook al blijft er nog steeds een verontreiniging in het grondwater die aangetroffen wordt in de onttrekkingsput. Enige kanttekening voor deze categorie verontreinigingen is dat overig water bestemd voor menselijke consumptie niet meegewogen is in het spoedcriterium.

Voor de overige verontreinigingen (niet-ernstig en ernstig maar niet-spoedeisend) is niet uit te sluiten dat deze een onttrekkingsput kunnen beïnvloeden. Ook bij lage concentraties van verontreinigingen kan de *geen achteruitgang* doelstelling bedreigt worden als er immers in een vorige planperiode geen beïnvloeding was. *Handelingsperspectief*

Indien op grond van de verplichte monitoring van indicatoren voor water bestemd voor menselijke consumptie er stoffen aangetroffen worden in de onttrekkingspunt, is het goed om bij het zoeken naar mogelijke oorzaken en bronnen ook verontreinigingen in het grondwater te beschouwen die wellicht onder de Wbb niet als spoedeisend gekarakteriseerd werden. Nadat duidelijk is welke bronnen (dreigen) oorzaak te zijn voor het niet halen van de doelstelling kan, mede op basis van de autonome ontwikkeling zoals verdunning en overige geprogrammeerde maatregelen, vastgesteld worden of daadwerkelijk de doelstelling niet gehaald wordt.

Daarna worden mogelijke maatregelen afgewogen. Er is dus geen plicht om een bepaalde bron in het grondwater te saneren. Het is aan de provincie om een maatregelenpakket vast te stellen. Wellicht zijn overige maatregelen effectiever om te voorkomen dat er sprake is van achteruitgang. Indien er nog een bron in de onverzadigde zone aanwezig is, en de pluim is een bedreiging van de doelstelling is het te adviseren om – eventueel via een instructie – in het omgevingsplan een bronaanpak te verlangen bij een ontwikkeling. Ook kunnen de overige onttrekkingen in het gebied gereguleerd worden en verlangt dit mogelijk een aanscherping van de beoordelingsregels in de omgevingsverordening, dan wel in de waterschapsverordening.

Het RIVM ontwikkeld momenteel een model, genaamd GRADE, die bij verontreinigingspluimen kan vaststellen bij welke kwaliteit ter plaatse van de pluim een nabij gelegen drinkwateronttrekking bedreigd kan worden. Geadviseerd wordt om dit model te benutten om vast te stellen of een verontreinigingspluim oorzaak kan zijn voor het niet halen van de doelstelling of een bedreiging voor de doelstelling.

7.3 Uitvoeren aanvullende trendbeoordelingen bij verontreinigingen in het grondwater

Inhoud bepaling

Aanvullende trendbeoordelingen bij verontreinigingen in het grondwater is een verplichting op grond van artikel 5, vijfde lid van de grondwatterrichtlijn. De grondwatterrichtlijn eist een

aanvullende trendbeoordeling van verontreinigingen in het grondwater, veelal afkomstig van verontreinigingspluimen, indien:

- 1) de bestaande verontreiniging kan een gevaar zijn voor het behalen van de doelstellingen uit artikel 4 van de KRW ten aanzien van grondwater.
- 2) het effect van de bestaande verontreiniging op de doelstelling nog niet bepaald is:

De KRW doelstellingen uit artikel 4 zijn:

- het bereiken van een goede chemische en goede kwantitatieve toestand;
- het voorkomen van achteruitgang van de toestand;
- het ombuigen van significant en aanhoudend stijgende trends en;
- het voorkomen of beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater.

De aanvullende trendbeoordelingen hebben als doel om vast te stellen dat:

- De verontreiniging uit de verontreinigde locatie zich niet verder verspreid
- De verontreiniging de chemische toestand van het grondwaterlichaam niet verslechterd
- De verontreiniging geen risico vormt voor de menselijke gezondheid en milieu

Hieruit volgt dat het niet alleen gaat om verontreinigingen waarvoor omgevingswaarden (t.b.v. de goede chemische toestand) zijn afgeleid, maar om alle verontreinigingen die een risico zijn om te verspreiden of voor de menselijke gezondheid en het milieu.

Met deze aanvullende trendbeoordelingen wordt informatie verkregen welke inzicht geeft of er een verontreiniging in het grondwater oorzaak is of een gevaar vormt voor de doelstellingen en dus of maatregelen gericht op een verontreinigingspluim aan de orde is. [Huidige invulling doelstelling](#)

Vanuit de Wet Bodembescherming is er zeer veel onderzoek al gedaan naar bodemverontreinigingen. Van de meeste verontreinigingen die bekend zijn, is reeds beoordeeld of er verkennend dan wel nader onderzoek moet plaatsvinden op grond van de Wbb. Bovendien wordt vaak monitoring als alternatieve saneringsmaatregel ingezet om te vergewissen dat een verontreiniging niet verspreidt. Monitoring op grond van de Wbb was voldoende om ook invulling te geven aan de aanvullende trendbeoordelingen op grond van artikel 5, vijfde lid van de GWR.

Onbekend is of de provincie deze relatie ook officieel zo heeft vastgesteld. De provincie dient namelijk het deel van het monitoringsprogramma van de KRW dat dient ter uitvoering van artikel 5, vijfde lid van de GWR zelf vast te stellen. **Heeft zij dat gedaan?**

Ook dienen de resultaten van de aanvullende trendbeoordeling vermeld te worden in de stroomgebiedsbeheerplannen. **Hoe wordt dat nu gedaan?** ze monitoring dienen echter in de stroomgebiedbeheersplannen vermeld

[Invulling doelstelling onder de Omgevingswet](#)

Het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen op grond van artikel 5, vijfde lid van de grondwaterrichtlijn is als parameter benoemd welke gemonitord moet worden in artikel 10.14a, onder f van het Bkl:

" de concentraties van verontreinigende stoffen uit bestaande verontreinigingspluimen in een grondwaterlichaam waarvoor aanvullende trendbeoordelingen als bedoeld in artikel 5, vijfde lid, van de grondwaterrichtlijn nodig zijn "

Op grond van artikel 10.14b van het Bkl is de methode van monitoring van bovenstaande parameter onderdeel van het monitoringsprogramma KRW. Het grootste deel van dit monitoringsprogramma wordt door de Minister van IenW vastgesteld. Het deel van het monitoringsprogramma dat de methode beschrijft voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen in grondwaterlichamen, wordt echter door de provincie vastgesteld als ook uitgevoerd.

Onderdeel van het monitoringsprogramma dat de minister vaststelt zijn alle protocollen die gebruikt worden voor monitoring. Voor de toestand- en trendmonitoring voor grondwaterlichamen wordt o.a. het Draaiboek Monitoring Grondwater gebruikt. Dit draaiboek bevat echter NIET de methode van monitoring voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen. Het draaiboek is weliswaar opgesteld in samenwerking met de provincie, maar wordt door de minister vastgesteld. De methode van het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen wordt door de provincie vastgesteld en is dus geen onderdeel van dit draaiboek.

Naast de monitoring is ook het opnemen van de resultaten van de beoordelingen geborgd. In artikel 4.6 Bkl is opgenomen dat de informatie als bedoeld in artikel 5, vijfde lid van de GWR onderdeel is van het stroomgebiedsbeheerplan. Vervolgens is in artikel 10.15a van het Bkl geborgd dat provincie, waterschap en rijk de gegevens verzamelen welke nodig zijn voor het opstellen van de stroomgebiedsbeheerplannen voor zover de watersystemen in hun beheer zijn.

.Handelingsperspectief

De provincie dient een methode vast te stellen voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen. Voorgesteld wordt daarbij de volgende aspecten mee te nemen:

- Onderscheidt in bekende verontreinigingen en *witte vlekken* waar informatie ontbreekt en mogelijk een verontreiniging kan bestaan
 - Door bijvoorbeeld in de gebieden met *witte vlekken* bij activiteiten als onttrekkingen bepaalde informatie te vragen, kan ontbrekende informatie ontsloten worden. Dit kan onderdeel zijn van de methode. Het is niet nodig actief op zoek te gaan naar verontreinigingen die bestaand zijn, maar nu nog niet bekend!
- Vaststellen van welke bekende verontreinigingen het effect al reeds bepaald is onder de Wbb of overige monitoringsprogramma's (bv ikv monitoring van de KRW)
- Vaststellen op basis van welke criteria bij verontreinigingen in het grondwater waarvan het effect nog niet bekend is, bepaald wordt of monitoring nodig is
 - Dit heeft een relatie met de beoordelingskaders: wanneer kan in potentie een verontreiniging de doelstelling bedreigen?
 - ✦ De goede chemische toestand, geen achteruitgang toestand en ombuigen trends, enkel indien er sprake is van stoffen waarvoor ook omgevingswaarden zijn afgeleid en die minstens boven de interventiewaarde zitten en boven een bepaald volumecriterium
 - ✦ De doelstelling voorkomen/beperken inbreng a.h.v. nieuw op te stellen beoordelingskader.
- Vaststellen hoe je tot informatie komt
 - Streven naar optimale koppeling met bestaande informatiestromen!
 - Uitgangspunt om bij ontbreken van informatie in eerste instantie de informatie te vergaren indien er activiteiten zijn (informatieplicht bij initiatiefnemer leggen)
 - Pas in bepaalde uitzonderlijke situaties (bv drinkwater) daadwerkelijk het bestaande monitoringsnetwerk uitbreiden voor grondwater
 - ✦ Aandacht voor landelijk en regionaal monitoringsnet

8 Definities

Hieronder zijn de voor deze startnotitie relevante definities opgenomen zoals opgenomen in de Omgevingswet

Omgevingswet, artikel 1.1

Bodem: het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen

Grondwater: water dat zich onder het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met de bodem of ondergrond staat

watersysteem: samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken

regionale wateren: watersystemen of onderdelen daarvan die niet in beheer zijn bij het Rijk

verontreinigende stof: een stof of groep van stoffen die, vanwege zijn eigenschappen en de introductie ervan in het milieu, schadelijk kan zijn voor het milieu of de menselijke gezondheid

wateractiviteit: beperkingen gebiedsactiviteit met betrekking tot een waterstaatswerk, beperkingen gebiedsactiviteit met betrekking tot een installatie, niet zijnde een mijnbouwinstallatie, in een waterstaatswerk, lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of een zuivering technisch werk, stortingsactiviteit op zee, wateronttrekkingsactiviteit of, voor zover het gaat om een waterschapsverordening, elke andere activiteit waarover die verordening regels bevat

wateronttrekkingsactiviteiten: voor industriële toepassingen van meer dan 150.000 m³/jaar water, of voor de openbare drinkwatervoorziening voor zover het gaat om het onttrekken van grondwater of het in de bodem brengen van water ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater

Kaderrichtlijn water, artikel 2

Punt 29 (gevaarlijke stoffen): toxische, persistente en bioaccumuleerbare stoffen of groepen van stoffen, en andere stoffen of groepen van stoffen die aanleiding geven tot evenveel bezorgdheid

Punt 31 (verontreinigende stof): iedere stof die tot verontreiniging kan leiden, met name de in bijlage VIII genoemde stoffen